מסכת בכורות פרק ט' – "מַעְשַׂר בְּהֵמָה"

1. נג, א

נג,א **מַתְנִיתִין**

מַעְשַׂר בְּהֵמָה:

נוֹהֵג: בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ,
בִּפְנֵי הַבַּיִת, וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת,
בַּחוּלִין, אֲבָל לֹא בַּמּוּקְדָּשִׁים.

וְנוֹהֵג בַּבָּקָר וּבַצֹּאן - וְאֵין מִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה,
בַּנְּבָלִים וּבָעִזִּים - וּמִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה.
בֶּחָדָשׁ וּבְיָשָׁן,
וְאֵינָן מִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה.

שֶׁהָיָה בַּדִּין: וּמָה אִם הֶחָדָשׁ וְהַיָּשָׁן שֶׁאֵינָן בִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה - אֵינָם מִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה,
בְּבָשִׂים וְעִזִּים שֶׁהֵן בִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה - אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יְהוּ מִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה?!
תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְצֹאנ" [327] (ויקרא כז, לב) - מַשְׁמַע כָּל "צֹאן" - אֶחָד.

גְּמָרָא

לֵימָא מַתְנִיתִין דְּלֹא כְּרַבִּי עֲקִיבָא?
דְּתַנְיָא:
"**רַבִּי עֲקִיבָא** אוֹמֵר:
יָבוֹל יַעֲלֶה אָדָם מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה מֵחוּצָה לָאָרֶץ וְיַקְרִיבֶנּוּ?

תַּלְמוּד לוֹמַר: "וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֶת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם" [328] (דברים יב, ו),
בִּשְׁתֵּי מַעֲשְׂרוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר,
אֶחָד - מַעֲשַׂר בְּהֵמָה,
וְאֶחָד - מַעְשֵׂר דָּגָן,
מִמָּקוֹם שֶׁאַתָּה מַעֲלֶה מַעְשַׂר דָּגָן - אַתָּה מַעֲלֶה מַעֲשַׂר בְּהֵמָה,
וּמִמָּקוֹם שֶׁאִי אַתָּה מַעֲלֶה מַעֲשַׂר דָּגָן - אִי אַתָּה מַעֲלֶה מַעֲשַׂר בְּהֵמָה"!

אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי עֲקִיבָא,
כָּאן - לִיקָּרֵב,
כָּאן - לִיקָּדֵשׁ.

דַּיְקָא נַמִּי,
דְּקָא נָסֵיב לָהּ תַּלְמוּדָא "וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה" (דברים יב, ו).

שְׁמַע מִינָּהּ.

אִי הָכִי,
מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ קָרֵב - אַמַּאי קָדוֹשׁ?

לְנֶאֱכָל בְּמוּמוֹ לַבְּעָלִים.

רש"י

מתני'
מעשר בהמה כו'. בכבשים ובעזים. כלומר ונוהג בכבשים ועזים:
חדש. שנולדו לאחר אלול:
ישן. שנולדו קודם אלול:
ואין מתעשרין חדש וישן מזה על זה. כדמפרש בגמרא:

גמ'
לימא מתני'. דקתני נוהג בחוצה לארץ:
מעשר דגן. אינו נוהג אלא בארץ דקאמרינן בפ"ק דקדושין (דף לז.) כל מצוה שהיא חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ וילפינן ליה מקראי:
ליקרב. לאו קדוש ומתני' דקתני נוהג ליקדש קאמר ומפרש בסמוך למאי הלכתא קדוש:
דיקא נמי. דר"ע מהקרבה הוא דקממעט לה מדנסיב הש"ס למילתיה מוהבאתם שמה דהיינו הקרבה:
במומו. דימתין עד שיומם ואוכלן מעשר בהמה בין תם בין בעל מום דבעלים הוא דלא אשכחן קרא דליתביה לכהן: כדרב הונא דאמר לקמן בהאי פירקא (דף נח:):

---

[327] וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה'

[328] וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֶת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְאֶת תְּרוּמַת יֶדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם

2. נג, א–ב

"בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת".

אִי הָכִי,
אֲפִילּוּ הָאִידָּנָא נַמִי!

כִּדְרַב הוּנָא,
דְּאָמַר **רַב הוּנָא**:
גְּזֵירָה מִשּׁוּם יָתוֹם.

אִי הָכִי,
מֵעִיקָּרָא נַמִי, לֹא!

אֶלָּא,
אֲפִשָּׁר בְּהַכְרָזָה.

הָכָא נַמִי אֲפִשָּׁר בְּהַכְרָזָה!

אֶלָּא אָמַר **רַבָּה**:
מִשּׁוּם תַּקָּלָה.

וּמְנָא תֵּימְרָא דְּחָיְישִׁינַן לְתַקָּלָה?

דְּתַנְיָא:
"אֵין מַקְדִּישִׁין,
וְאֵין מַעֲרִיכִין,
וְאֵין מַחֲרִימִין בְּזְמַן הַזֶּה,
וְאִם הִקְדִּישׁ וְהֶעֱרִיךְ וְהֶחֱרִים: בְּהֵמָה - תֵּיעָקֵר,
פֵּירוֹת,
בָּסוּת,
וְכֵלִים - יֵרָקְבוּ,
מָעוֹת,
וּכְלֵי מַתָּכוֹת - יוֹלִיךְ לְיָם הַמֶּלַח.
וְאֵיזֶהוּ 'עִיקּוּר'?

נוֹעֵל דֶּלֶת בְּפָנֶיהָ וְהִיא מֵתָה מֵאֵילֶיהָ".

אִי הָכִי,
בְּכוֹר נַמִי לֹא לִיקָּדֵשׁ!

בְּכוֹר בְּדִידָן תַּלְיָא מִילְּתָא?!
בְּרֶחֶם קָדוֹשׁ!

הָכִי קָאָמַר:
לִיקָּנְיְנְהוּ לְאוּדְנַיְיהוּ לְגוֹיִם, דְּלֹא לִיקְדֵּשׁ מֵעִיקָּרָא!

נג,ב אֲפִשָּׁר כִּדְרַב יְהוּדָה,
דְּאָמַר **רַב יְהוּדָה**:
מוּתָּר לוֹ לְאָדָם לְהַטִּיל מוּם בִּבְכוֹר קוֹדֶם שֶׁיֵּצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם.

הָכָא נַמִי,
אֲפִשָּׁר דְּשָׁדֵי בֵּיהּ מוּמָא מֵעִיקָּרָא!

מִי יָדַע הֵי נָפֵיק?!

רש"י

גזירה משום יתום. ה"נ גזרה משום יתום שלא יכניס יתום לדיר להתעשר דאמר במתני' הכל נכנסים לדיר להתעשר חוץ מכלאים וטריפה ויוצא דופן ומחוסר זמן ויתום ולהכי נקט רב הונא יתום טפי מכל הני משום דהתם גבי מילתיה לא שייך למימר אלא לקוח ויתום לקמן בהאי פירקא יתום שמתה אמו בשעת לידה זה פירש למיתה וזה פירש לחיים:
מעיקרא נמי. כשהמקדש קיים נגזור משום יתום:
אלא. להכי לא גזרינן בזמן בית המקדש דאפשר בהכרזת ב"ד שלא יכניס אדם יתום לדיר להתעשר הילכך האידנא נמי ליפרשו ואפשר בהכרזה:
משום תקלה. דאין לנו על מה להקריב וצריך לשהויי עד שיומם ואתי ביה לידי תקלה דגיזה ועבודה או שוחטו בלא מום:
ואין מחרימין. דחרם הויא קדש כהקדש דכתיב כל חרם קדש קדשים וגו':
תיעקר. דלא ליתי בה לידי תקלה:
מתה מאיליה. ברעב:
בכור בדידן תליא. בתמיה:
הכי קאמר. הכי פרכינן הואיל וחיישת לתקלה לקנינהו לאודנייהו דאימהות לעובדי כוכבים כי היכי דתיהוי יד עובד כוכבי' באמצע ולא ליתי לידי בכורה:
ומשני אפשר. בתקנתא אחריתי כדרב יהודה והא עדיפא מהך כדאמרן בפירקא קמא (לעיל דף ג:) דמש"ה כלאי חיותיה דרב מרי דהוה מקני לאודנייהו לעובד כוכבים משום דמפקע להו אפי' מקדושת כהן:
ה"נ. גבי מעשר אפשר בתקנתא דלא צריך לשהויי דלישדי ביה מומא מעיקרא: ומשני מי ידע הי נפיק:

וְכִי תֵּימָא דְּמַפֵּיק לֵיהּ בְּרֵישׁ עֲשָׂרָה - **"לֹא יְבַקֵּר בֵּין טוֹב לָרָע"**[329] (ויקרא כז, יג) אָמַר רַחֲמָנָא!

וְכִי תֵּימָא: אֶפְשָׁר דְּשָׁדֵי בֵּיהּ מוּמָא בְּכוּלֵּי עָדְרֵיהּ - מְהֵרָה יִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,
וּבָעֵינַן בְּהֵמָה לְהַקְרָבָה וְלֵיכָּא!

הָכִי נַמִי,
בְּבְכוֹר בְּהֵמָה - מְהֵרָה יִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,
וּבָעֵינַן בְּהֵמָה לְהַקְרָבָה וְלֵיכָּא!

אֶפְשָׁר בִּפְשׁוּטִין.

הָכָא נַמִי אֶפְשָׁר בִּלְקוּחִין.

כֵּיוָן דְּאִיהוּ שָׁדֵי בֵּיהּ מוּמָא בְּכוּלֵּי עָדְרֵיהּ,
וּשְׁכִיחִי מוּמֵי דְּפְסִילִי בְּקָדָשִׁים, אֲפִילּוּ דּוּקִין שָׁבָעַיִן נַמִי פָּסְלִי, לֹא שְׁכִיחִי.

רס"י

בריש עשרה. בעשירי:
לא יבקר. משמע שהוא לא יוציאנו אלא הוא יוצא מעצמו:
וכי תימא אפשר דשדי ביה מומא בכוליה עדריה. קודם שיעשר דעדיין הן חולין ומותר להטיל מום ואח"כ יעשר דמעשר חל על בעל מום כדכתיב (ויקרא כז) לא יבקר בין טוב לרע:
וקפריך ה"נ לגבי בכור. דקאמרת יטיל בהן מום איכא למיפרך מהרה יבנה בית המקדש כו':
ה"נ אפשר בלקוחין. שהלקוחין א"צ להטיל בהם מום שהרי פטורין מן המעשר דקתני במתני' הלקוח והניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה:
ומשני כיון דאיהו שדי מומין בכולי עדריה פטורין הנולדים אצלו הוו לקוחים דבר מועט ושכיחי מומי טובא דפסלי בקדשים ואפי' דוקין שבעין פסלי הלכך לא שכיחי בהמות להקרבה משום הכי לא מפרישינן מעשר:

[329] וְאִם גָּאֹל יִגְאָלֶנּוּ וְיָסַף חֲמִישִׁתוֹ עַל עֶרְכֶּךָ

3. נג, ב

"בְּחוּלִּין אֲבָל לֹא בִּמוּקְדָּשִׁין".

"מוּקְדָּשִׁין"?! פְּשִׁיטָא, לָאו דִּידֵיהּ נִינְהוּ!

בְּקָדָשִׁים קַלִּים, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי,
דְּאָמַר: "קָדָשִׁים קַלִּים - מָמוֹן בְּעָלִים הֵם".

דְּתַנְיָא:
"'וּמָעֲלָה מַעַל בַּה'[330] (ויקרא ה, כא) - לְרַבּוֹת קָדָשִׁים קַלִּים, שֶׁהֵן מָמוֹן בְּעָלִים,
דִּבְרֵי **רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי**".
סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמִינָא: לִיעַשְׂרוּ,
קָא מַשְׁמַע לָן.

וְאֵימָא הָכִי נַמִי!

"יִהְיֶה קֹדֶשׁ"[331] (ויקרא כז, לב) אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא שָׁכְבָר קָדוֹשׁ.

טַעֲמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "יִהְיֶה קֹדֶשׁ",
הָא לָאו הָכִי הֲוָה אָמִינָא: חָיְילָא קְדוּשַׁת מַעֲשֵׂר עִילָּוֵיהוּ?
הָשְׁתָּא קְדוּשָּׁה חֲמוּרָה אַקְדּוּשָׁה קַלָּה לָא חָיְילָא,
קְדוּשָּׁה קַלָּה אַקְדּוּשָׁה חֲמוּרָה מִיבָּעְיָא?!

מַאי הִיא?

דְּתָנַן:
"אֶחָד קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ וְאֶחָד קָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת - אֵין מְשַׁנִּין אוֹתָם מִקְּדוּשָּׁה לִקְדוּשָּׁה.
אֲבָל: מַקְדִּישִׁין אוֹתוֹ הֶקְדֵּשׁ עִילּוּי,
וּמַחֲרִימִין אוֹתוֹ" (תמורה לב.).

מַהוּ דְּתֵימָא: הָתָם דְּכָל בְּהֵמָה לָאו לְעוֹלָה קָיְימָא.
אֲבָל הָכָא דְּכָל בְּהֵמָה לְמַעֲשֵׂר קָיְימָא, אַף עַל גַּב דְּאַקְדְּשָׁה לֹא פָּקַע אִיסּוּרָא דְּמַעֲשֵׂר מִינָּהּ.

לְמַאי נָפְקָא מִינָּהּ?

בְּ"לֹא יִגָּאֵל"[332] (ויקרא כז, לג) וְ"לֹא יִמָּכֵר" קָא מַשְׁמַע לָן.

רש"י

ואליבא דר' יוסי הגלילי. אצטריך לאשמועינן לרבות קדשים קלים שאם הפקיד אצל חבירו בהמות שלמים וכפרו ונשבע עליה ואח"כ הודה ישלם קרן וחומש ואשם דקרינא ביה בה' ובעמיתו דכתי' ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו ישלם ושלמים יש בהן לה' ובעמיתו: **ה"נ**. דליעשרו:
יהיה קדש. עשירי יהיה קדש:
קדושת מעשר. מפרש לקמן ויעבור עלייהו בלא ימכר ולא יגאל:
מקדושה לקדושה. שאין קדושת מזבח חלה על קדושת בדה"ב ואע"ג דקדושת מזבח חמורה ולא קדושת בדק הבית על קדושת מזבח שיהא חייב ליתן דמיהן לבדק הבית:
אבל מקדישין. קדשי מזבח לקדשי בדק הבית:
הקדש עילוי. טובת הנאה שיש לו מקדושת מזבח יכול ליתן לבדק הבית וזו היא טובת הנאה דיכול ליטול סלע מישראל אחר על מנת שיתננה לבן בתו כהן שיקריבנה כדאמרן בפ' עד כמה (לעיל דף כז.) עילוי היינו שמעלה בדמים אותו שיעור טובת הנאה ונותן לגזבר:
ומחרימין אותן. בקדשי מזבח מחרימין ויתן לכהן כפי טובת הנאה שיש לו בהן אבל חלק מזבח לא חיילא שום קדושה אחריתי:
מהו דתימא. היינו טעמא דלא חיילא קדושת מזבח אקדושת בדק הבית דכל בהמה לאו לעולה קיימא שהרי רוב בהמות עומדות לאכילה הלכך כי אקדשה לבדק הבית שפיר אקדשה וגמר וחיילא עלה קדושת בדק הבית דתו לא לשנייה לקדשי מזבח אבל לגבי מעשר דכל בהמה למעשר קיימא אע"ג דאקדשה לשלמים לא פקע תורת מעשר מינה:
ולמאי נפקא מינה. אי הוה חיילא קדושת מעשר אשלמים הא לא חמיר מעשר משלמים:
למיקם עלה בלא ימכר ולא יגאל. דשלמים הוו בני פדיון קמשמע לן יהיה קדש ולא שכבר קדש:

---

[330] נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּה' וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ
[331] וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה'
[332] לֹא יְבַקֵּר בֵּין טוֹב לְרָע וְלֹא יְמִירֶנּוּ וְאִם הָמֵר יְמִירֶנּוּ וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל

4. נג, ב

"וְנוֹהֵג בַּבָּקָר וּבַצֹּאן - וְאֵין מִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה.
בַּכְּבָשִׂים וּבָעִזִּים - וּמִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה.
בֶּחָדָשׁ וּבַיָּשָׁן - וְאֵינָן מִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה".

"וְיִהְיוּ חָדָשׁ וְיָשָׁן מִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה מִקַּל וָחוֹמֶר:
וּמַה כְּבָשִׂים וְעִזִּים שֶׁהֵם כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה מִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה,
חָדָשׁ וְיָשָׁן, שֶׁאֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה - אֵינוֹ דִּין שֶׁיִּתְעַשְּׂרוּ מִזֶּה עַל זֶה?
תַּלְמוּד לוֹמַר: "עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר"[333] (דברים יד, כב) - בִּשְׁתֵּי מַעֲשְׂרוֹת הַבָּתוּב מְדַבֵּר,
אֶחָד - מַעְשַׂר בְּהֵמָה,
וְאֶחָד - מַעְשַׂר דָּגָן,
וּמַקִּישׁ מַעְשַׂר בְּהֵמָה לְמַעְשַׂר דָּגָן:
מַה מַּעְשַׂר דָּגָן מֻחְדָּשׁ עַל הַיָּשָׁן - לֹא,
אַף מַעְשַׂר בְּהֵמָה מֻחְדָּשׁ עַל הַיָּשָׁן - לֹא".

אִי הָכִי,
כְּבָשִׂים וְעִזִּים נַמִּי לֵימָא: מַקִּישׁ מַעְשַׂר בְּהֵמָה לְמַעְשַׂר דָּגָן,
מַה מַּעְשַׂר דָּגָן מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ לֹא,
אַף מַעְשַׂר בְּהֵמָה מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ - לֹא!

רַבִּי רַחֲמָנָא "צְוָן".

אִי הָכִי,
חָדָשׁ וְיָשָׁן נַמִּי!

הָא כְּתִיב "עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר" (דברים יד, כב).

וּמָה רָאִיתָ!

אָמַר רָבָא:
אָמַר קְרָא: "שָׁנָה שָׁנָה" (דברים יד, כב) -לְשָׁנָה הַקַּשְׁתִּיו, וְלֹא לְדָבָר אַחֵר.

רש"י

מה מעשר דגן מחדש על הישן לא. דכתיב (דברים יד) היוצא השדה שנה שנה היוצא שנה אתה מעשר ולא משנה זו לשנה שעברה ולא משנה שעברה לשנה הבאה:
מה מעשר דגן ממין על שאינו מינו לא. כדאמרינן לקמן תן חלב לזה ולזה:
וצאן. דמשמע כל צאן מין אחד חשוב לענין מעשר:
הכתיב עשר תעשר. דאתקש למעשר דגן:
לשנה הקשתיו. מעשר בהמה למעשר דגן שלא יתרום משל שנה שעברה שנולד קודם אלול על שנולדו לאחר אלול:
ולא לדבר אחר. מין במינו:

[333] עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה

5. נג, ב – נד, א

תְּנַן הָתָם:
"אֵין תּוֹרְמִין מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ,
וְאִם תָּרַם - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה" (תרומות ב, ד).

מְנָא הָנֵי מִילֵּי?

אָמַר **רַבִּי אַמִּי** אָמַר **רַבִּי יַנַּאי**, וְאָמְרִי לָהּ אָמַר **רַבִּי אַמִּי** אָמַר **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ**:
"כָּל חֵלֶב יִצְהָר וְכָל חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן"[334] (במדבר יח, יב),
אָמְרָה תּוֹרָה: תֵּן "חֵלֶב" לָזֶה,
וְ"חֵלֶב" לָזֶה.

נד,א אַשְׁכַּחַן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר,
תִּירוֹשׁ וְדָגָן,
דָּגָן וְדָגָן - מְנַיִן?

קָל וָחוֹמֶר:
וּמַה תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר שֶׁאֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה, אֵין מִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה,
תִּירוֹשׁ וְדָגָן, דָּגָן וְדָגָן, שֶׁהֵם כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה - אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יִתְעַשְּׂרוּ מִזֶּה עַל זֶה!

וּלְרַבִּי יֹאשִׁיָּה, דְּאָמַר: עַד שֶׁיִּזְרַע חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְחַרְצָן בְּמַפּוֹלֶת יָד,
הֵיכִי מַיְיתֵי לָהּ?

מַיְיתֵי לָהּ הָכִי:
וּמַה תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר, שֶׁאֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה אֲפִילּוּ עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר - אֵין מִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה,
תִּירוֹשׁ וְדָגָן, דָּגָן וְדָגָן, שֶׁהֵן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר, אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יִתְעַשְּׂרוּ מִזֶּה עַל זֶה?

וּשְׁנֵי מִינִין בְּעָלְמָא - מְנָלַן?

הָנֵי דְּרַבָּנַן נִינְהוּ,
וְכָל דְּתַקִּינוּ רַבָּנַן כְּעֵין דְּאוֹרַיְיתָא תַּקִּינוּ:
מַה דְּאוֹרַיְיתָא שְׁנֵי מִינִין אֵינָן מִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה, דְּרַבָּנַן נַמִּי.

אָמַר לֵיהּ **רָבָא בַּר רַב חָנָן לְאַבַּיֵי**:
אֶלָּא מֵעַתָּה,
גַּבֵּי מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, דְּלָא כְּתִיב: "וְכָל מַעֲשַׂר בָּקָר וּמַעֲשַׂר צֹאן"[335] (ויקרא כז, לב),
נד,ב יִתְעַשְּׂרוּ מִזֶּה עַל זֶה!

אָמַר לֵיהּ:
אָמַר קְרָא: "הָעֲשִׂירִי" (ויקרא כז, לב),
תֵּן עֲשִׂירִי לָזֶה,
וְתֵן עֲשִׂירִי לָזֶה.

אִי הָכִי,
כְּבָשִׂים וְעִזִּים נַמִּי!

"וָצֹאן" (ויקרא כז, לב) מַשְׁמַע כָּל צֹאן אֶחָד.

הָכָא נַמִּי לֵימָא מַשְׁמַע כָּל דָּגָן אֶחָד!

אָמַר **אַבַּיֵי**:
"רֵאשִׁיתָם"[336] (במדבר יח, יב).

---

[334] כָּל חֵלֶב יִצְהָר וְכָל חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לַה' לְךָ נְתַתִּים
[335] וְכָל מַעֲשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה'
[336] כָּל חֵלֶב יִצְהָר וְכָל חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לַה' לְךָ נְתַתִּים

רש"י

אין תורמין. במעשר דגן קמיירי:
תן חלב לזה וחלב לזה. היינו תרומה ומעשר כדכתיב (במדבר יח) בהרימכם את חלבו ממנו וקאמר רחמנא שיתן לכל אחד מעשרותיו בפני עצמו:
אשכחן תירוש ויצהר. דאין מעשרין מזה על זה דהכי כתיב חלב לכל אחד:
תירוש ודגן. דלא כתיב בתרוייהו אלא חד חלב מנלן דלא יתרום מדגן על תירוש ומתירוש על דגן:
דגן ודגן. חיטין על שעורין ושעורין על חיטין: גפנים וזיתים אינן כלאים זה עם זה דגן ודגן כלאי זרעים מדרבנן דגן ותירוש כלאי כרם מדאורייתא:
ולר' יאשיה דאמר. דגן ותירוש אינן כלאים ודגן ודגן אינן כלאים עד שיזרע שלשתן בבת אחת במפולת יד:
היכי מייתי לה. בק"ו:
אפילו ע"י דבר אחר. שאם זרע מין שלישי או חיטין או שעורים אינן כלאים עד שיהא ב' מינין דגן ומין כרם:
תירוש ודגן. שהן ב' מינין כלאים ע"י מין שלישי או דגן ודגן שהן כלאים על ידי כרם אינו דין כו':
ושני מינין בעלמא. שאינו דגן כגון פולין ועדשים מנלן דלא יתעשרו מזה על זה:
הני. כל שאר מינין דרבנן דמדאורייתא אינו חייב במעשר אלא דגן תירוש ויצהר וכל דתקון כעין דאורייתא תקון שלא יתעשרו ממין על שאינו מינו:
יתעשרו מזה על זה. בקר וצאן:
אמר קרא העשירי. דסמך מעשר אבקר ועשירי סמך אצאן דהשתא כתיב מעשר אכל חד וחד:
כבשים ועזים נמי. לא ליעשרי כי היכי דלעיל כתיב חלב איצהר וחלב אתירוש ודגן ודרשינן דגן דגן מק"ו דתירוש ויצהר וה"נ דרשינן ק"ו דחדש וישן: ומשני וצאן משמע כל צאן א':
ראשיתם. סמוך לדגן הוי ראשיתם לומר תן ראשית לכל דגן ודגן בסדר ויקח קרח:

וְכֵן אָמַר רַבִּי אֶילְעָא:
"רֵאשִׁיתָם".

רָבָא אָמַר:
בְּלֹא "רֵאשִׁיתָם" נַמִּי,
מַשְׁמַע כָּל דָּגָן אֶחָד לָא מָצֵית אָמְרַתְּ,
בִּשְׁלָמָא הָתָם אָמְרִינַן "וְצֹאן" מַשְׁמַע כָּל צֹאן אֶחָד,
דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ כְּבָשִׂים וְעִזִּים נַמִּי, לִכְתּוֹב: 'וְכָל מַעְשַׂר בְּהֵמָה'.

וְכִי תֵּימָא: אִי כְּתִיב 'כָּל מַעְשַׂר בְּהֵמָה' הָוֵי אָמִינָא: אֲפִילּוּ חַיָּה - "תַּחַת" (ויקרא כז, לב) "תַּחַת"[337] (ויקרא כב, כז) מִקְדָּשִׁים גְּמַר!

וְאָתֵי, בְּקַל וָחוֹמֶר מֵ'חָדָשׁ' וְ'יָשָׁן', "בָּקָר וָצֹאן" לָמָּה לִי?
"בָּקָר וָצֹאן" - הוּא דְּאֵין מִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה,
אֲבָל כְּבָשִׂים וְעִזִּים - מִתְעַשְּׂרִין.
אֲבָל הָכָא מִי סָגְיָא דְּלָא כְּתִיב "דָּגָן"?! לְמַעוּטֵי שְׁאָר מִינִין.

מַתְקִיף לָהּ **רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן**:
אֵימָא: לְעֵרְבּוּ לְבָקָר בְּצֹאן!

אָמַר לֵיהּ **מָר זוּטְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן**:
לְרָבָא אִית לֵיהּ נַמִּי "הָעֲשֵׂירִי".

אִיכָּא דְּאָמְרִי:

אָמַר **רָבָא**:
בְּלֹא "עֲשֵׂירִי" נַמִּי לָא מָצֵית אָמְרַתְּ בָּקָר וְצֹאן מִתְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה,
דְּאִיתְקַשׁ מַעְשַׂר בְּהֵמָה לְמַעְשַׂר דָּגָן[338] (דברים יד, כב),
מַה מַּעְשַׂר דָּגָן מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ - לֹא,
אַף מַעְשַׂר בְּהֵמָה מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ - לֹא.

וְהָא **רָבָא** הוּא דְּאָמַר "שָׁנָה" (דברים יד, כב) - לְשָׁנָה הִקַּשְׁתִּיו, וְלֹא לְדָבָר אַחֵר!

הֲדַר בֵּיהּ רָבָא מֵהַהִיא.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא:
חֲדָא מִינֵיהּ רַב פַּפָּא אֲמָרָהּ.

רש"י

בשלמא התם דרשינן וצאן משמע כל צאן א'. דמייתרי לן קראי:
דאי ס"ד כבשים ועזים נמי. לא ליעשרו אהדדי לכתוב רחמנא וכל מעשר בהמה ואנא ידענא דמין על שאינו מינו לא דאתי מק"ו מחדש וישן:
וכי תימא אי כתב בהמה ה"א חיה בכלל בהמה. וליחייב חיה במעשר כדקי"ל בב"ק (דף נד:) חיה בכלל בהמה להרבעה משום הכי לא הוה צריך למכתב בקר וצאן דאנא גמיר תחת תחת מקדשים כתיב הכא (ויקרא כז) תחת השבט וכתיב התם (שם כב) תחת אמו והתם חיה לא דכתיב שור כשב ועז הלכך לכתוב בהמה ואתי בק"ו מחדש וישן דמין בשאינו מינו לא ולהכי כתב בקר וצאן למימרא דבקר וצאן הוא דאין מתעשרין הא צאן וצאן מתעשרין אלא הכא גבי דגן לא מיסתבר קרא למידרש דתירוש ודגן הוא דאין מתעשרין הא דגן ודגן מתעשרין דמי סגיא דלא כתב דגן למעוטי שאר מינין דלא ליחייבו במעשר מדאורייתא:
אימא לערבו לבקר וצאן. כלומר מנא ליה לרבא דלהכי כתיב בקר וצאן דלא יתעשרו מזה על זה אימא להכי פרטינהו קרא בהדיא לערבינהו דליעשרו אהדדי דאי הוה כתב בהמה הוה מיית'נן מחדש וישן דמין בשאינו מינו לא ולהכי אדכרינהו בהדיא למימרא דליעשרינהו אהדדי וקס"ד דרב הונא דמדרבא לית ליה ראשיתם העשירי נמי לית ליה לרבא דלידרוש תן עשירי לזה ועשירי לזה הואיל ולא כתב מעשר בקר ומעשר צאן:
ממין על שאינו מינו לא. וא"ת בכבשים ועזים נמי א"כ ריבויא דבקר וצאן מאי אהני ואם תאמר מה ראית מסתברא דמעוטינהו דהיקישא לבקר וצאן אתא דלא ליעשרו אהדדי דהא לא דמו כלל אהדדי וריבויא דבקר וצאן לרבויי כבשים ועזים דהא דמו אהדדי לענין קרבן דהאומר הרי עלי מן הצאן יכול להביא בין כבש בין עז:
הדר ביה רבא מההיא. קמייתא וסבירא ליה נמי דלמילי אחרנייתא נמי איתקש למעוטי בקר וצאן וכבשים ועזים דמתעשרי נפקא לן מריבוייא דבקר וצאן וכי פרכינן בריש שמעתין אי הכי חדש וישן נמי לאו פירכא היא דהא בחדש וישן כתיב בקרא בהדיא דאיתקוש דהא בקרא דהקישא כתיב שנה שנה:

---

[337] שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַה'

[338] עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה

6. נד, ב

מַתְנִיתִין

מַעֲשֶׂה בְּהֵמָה מִצְטָרֵף בִּמְלֹא רֶגֶל בְּהֵמָה רוֹעָה.

וְכַמָּה הִיא "רֶגֶל בְּהֵמָה רוֹעָה"?

שִׁשָּׁה עָשָׂר מִיל.

הָיוּ בֵּין אֵלּוּ לָאֵלּוּ שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם מִיל - אֵין מִצְטָרְפִין.
הָיוּ לוֹ בָּאֶמְצַע - מֵבִיא, וּמַעֲשְׂרָן בָּאֶמְצַע.

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר:
הַיַּרְדֵּן מַפְסִיק לְמַעְשַׂר בְּהֵמָה.

גְּמָרָא

מְנָא הָנֵי מִילֵּי?

אָמַר **רַבָּה בַּר שֵׁילָא**:
דְּאָמַר קְרָא: "עוֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאן עַל יְדֵי מוֹנֶהָ"[339] (ירמיהו לג, יג).

וְקִים לְהוּ לְרַבָּנַן דְּשִׁיתְסַר מִיל קָא שָׁלְטָא בֵּיהּ עֵינָא דְּרוֹעֶה.

רַשִׁ"י

מתני׳
מצטרף כמלא רגל בהמה רועה. כפי שיעור שהבהמה מתרחקת והולכת כשהיא רועה דהיינו ט״ז מילין ל״א כפי מה שהבהמות רחוקות זו מזו ויכולות להשתמר ברועה אחד והיינו ט״ז מילין כדמפרש בגמרא דהכי שלטא עינא דרועה ואם יש לו חמשה בהמות בכפר זה וחמשה בהמות בכפר אחר רחוק מזה ט״ז מילין מביאן לתוך דיר אחד ומעשרן ואם רחוקות יותר פטורות ובגמרא מפרש טעמא:
שלשים ושתים מיל. פריך בגמרא מאי קאמר:
היה לו באמצע. אותן האמצעיות מצרפות את הצדדין והאי דקתני מביא ומעשרן באמצע לא מביא ממש קאמר:
הירדן מפסיק. שאם יש לו חמשה בהמות מכאן וחמשה מכאן וירדן באמצע אין מצטרפות ופטורות וטעמא מפרש בגמרא:

גמ׳
תעבורנה הצאן על ידי מונה. משמע אם יכולות להמנות ברועה א׳ מיקרו צאן ותעבורנה תחת השבט להתעשר ואי לא לא:

[339] בְּעָרֵי הָהָר בְּעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב וּבְאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֹתִ יְרוּשָׁלַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה עוֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאן עַל יְדֵי מוֹנֶה אָמַר ה׳

7. נד, ב – נה, א

"הָיוּ בֵּין אֵלּוּ לָאֵלּוּ שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם מִיל אֵין מִצְטָרְפִין" וכו'.

שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם הוּא דְּאֵין מִצְטָרְפִין,
הָא בָּצִיר מֵהָכִי - מִצְטָרְפִין?!
וְהָא קָתָנֵי: "שִׁשָּׁה עָשָׂר מִיל", טְפֵי - לֹא!

מִשּׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמֵיתְנָא סֵיפָא: "הָיוּ לוֹ בָּאֶמְצַע - מֵבִיא וּמַעֲשְׂרָן בָּאֶמְצַע".

וְכַמָּה?

אָמַר רַב:
חָמֵשׁ מִכָּאן וְחָמֵשׁ מִכָּאן וְחָמֵשׁ מֵאֶמְצַע,
דְּהָנֵי חָמֵשׁ חַזְיָא לְהָכָא וְחַזְיָא לְהָכָא.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר:
אֲפִילּוּ חָמֵשׁ מִכָּאן וְחָמֵשׁ מִכָּאן וְאֶחָד בָּאֶמְצַע,
חָזֵינַן לָרוֹעֶה כְּמַאן דְּקָאֵי הָכָא,
וְקָרֵינַן בֵּיהּ "מוֹנֶה"[340] (ירמיהו לג, יג).

נה,א מֵיתִיבִי:
"הָיָה לוֹ חָמֵשׁ בְּכַפַּר חֲנַנְיָה וְחָמֵשׁ בִּכְפַר עוֹתְנַי - אֵין מִצְטָרְפוֹת,
עַד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אַחַת בְּצִיפּוֹרִי".

תִּיוּבְתָּא דְּרַב!

תִּרְגְּמָהּ שְׁמוּאֵל אַלִּיבָּא דְּרַב:
כְּגוֹן שֶׁהָיוּ תֵּשַׁע מִכָּאן, וְתֵשַׁע מִכָּאן, וְאַחַת בָּאֶמְצַע,
דְּהַהִיא חַזְיָא לְהָכָא וְחַזְיָא לְהָכָא.

אָמַר רַב פָּפָּא:
וּלְשְׁמוּאֵל, אֲפִילּוּ רוֹעֶה מְצָרְפָן,
וַאֲפִילּוּ כֵּלָיו שֶׁל רוֹעֶה מְצָרְפָן.

בָּעֵי רַב אַשִׁי:
כַּלְבָּא דְּרוֹעֶה מַאי?

כֵּיוָן דְּקָרֵי לֵיהּ וְאָתֵי לָא מִצְטָרְפִי,
אוֹ דִלְמָא:
זִימְנִין דְּלָא אָתֵי, וּמִצְטָרֵךְ אִיהוּ לְמֵיזַל וַאֲתֵייהּ?

תֵּיקוּ.

רס"י

והא קתני ט"ז מיל. הוא דמצטרפין טפי לא:
וכמה. יהא לו בצדדין ובאמצע שיצטרפו:
ה' מכאן וה' באמצע. מצטרפות ומביאן לתוך דיר א' ומעשרן והחמש הנותרות בדיר מצטרפות לגורן אחר כשיולדו לו עוד טלאים אבל אי הוי הנך דצד האחת קרובות לאמצעיות בתוך ט"ז מיל ואותן שבצד שני רחוקות יותר מט"ז מיל אותן הרחוקות פטורות לגמרי ואינן צריכות להמתין עד שיולדו לו עוד טלאים להצטרף לגורן אחר:
דהנך ה'. אמצעיות חזיין להכא ולהכא דכל צד דמצטרפת להו איכא שיעור מעשר אבל אם יש מכאן ה' ומכאן ד' ובאמצע ה' אין הד' מצטרפות ואין צריכות להמתין לגורן אחר:
ה' מכאן וה' מכאן ואחת באמצע. אע"ג דהך חדא לא חזיא למנינא הואיל ורועה אורחיה למיזל התם ואיתויי הויא כמאן דקאי התם וקרינא ביה מונה וכ"ש ד' מכאן וה' מכאן ואחת באמצע דהך חזיא לצירופא דמניינא:
מכפר עותני לכפר חנניה שנים ושלשים מילין וציפורי מצרפתן באמצע: תרגמה שמואל אליבא דרב. דהא דקתני אחת באמצע לאו אריש קאי דאיירי בחמש אלא כגון שיש לו תשע מכאן וט' מכאן כו':
ולשמואל. דלא בעי דתיהוי אמצעית חזייא לצירוף המנין אפילו רועה יש לו דירה באמצע ואין לו שום בהמה לצרפן:
ואפילו כליו של רועה. מונחין באותו כפר מצרפן הואיל וסופו דרועה למיזל התם ומשקליה וקרינן ביה מונה:
דקרי ליה ואתי. ולא מיצטריך רועה מיזל התם ולא קרינא ביה מונה:

[340] בְּעָרֵי הֶהָר בְּעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב וּבְאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֵי יְרוּשָׁלַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה עוֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאן עַל יְדֵי מוֹנֶה אָמַר ה'

8. נה, א

"**רַבִּי מֵאִיר** אוֹמֵר: הַיַּרְדֵּן מַפְסִיק לְמַעְשֵׂר בְּהֵמָה".

אָמַר **רַבִּי אַמִּי**:
לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין שָׁם גֶּשֶׁר,
אֲבָל יֵשׁ שָׁם גֶּשֶׁר - גֶּשֶׁר מְצָרְפָן.

אַלְמָא: מִשּׁוּם דְּלָא מִיקַּרְבָן הוּא.

מֵיתִיבִי:
"הָיוּ לוֹ בִּשְׁנֵי עֲבָרֵי הַיַּרְדֵּן אֵילָךְ וָאֵילָךְ,
אוֹ בִּשְׁנֵי אַבְטִילָאוֹת בְּגוֹן שֶׁל נָמֵר וְנָמוֹרִי - אֵין מִצְטָרְפִין.
וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר חוּצָה לָאָרֶץ וְאָרֶץ".

וְהָא חוּצָה לָאָרֶץ וְאָרֶץ כְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ גֶּשֶׁר דָּמֵי, וְקָתָנֵי "לֹא מִצְטָרְפִין"!

אֶלָּא אָמַר **רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא** אָמַר **רַבִּי יוֹחָנָן**:
הֵיינוּ טַעֲמֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר:
דְּאָמַר קְרָא: "וְהַיַּרְדֵּן יִגְבַּל אוֹתוֹ לִפְאַת קֵדְמָה"[341] (יהושע יח, כ),
הַכָּתוּב עֲשָׂאוֹ גְּבוּל בִּפְנֵי עַצְמוֹ.

אֶלָּא מֵעַתָּה,
"וְתָאַר הַגְּבוּל"[342](יהושע יח, יד) "וְעָלָה הַגְּבוּל"[343] (יהושע יח, יב),
הָכִי נַמִי הַכָּתוּב עֲשָׂאוֹ גְּבוּל בִּפְנֵי עַצְמוֹ!

שָׁאנֵי הָתָם,
דְּאָמַר קְרָא: "זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם הָאָרֶץ לִגְבֻלֹתֶיהָ סָבִיב"[344] (במדבר לד, יב),
כּוּלָּהּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, גְּבוּל אֶחָד הִיא.

אִי הָכִי,
יַרְדֵּן נַמִי!

אָרֶץ, וְלֹא יַרְדֵּן.

בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי יַרְדֵּן.
אֶלָּא לְרַבִּי אַמִּי, לִיתְנֵינְהוּ לְכוּלְּהוּ נָהֳרוֹת!

קַשְׁיָא.

כְּתַנָּאֵי[345]:
"'כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אַרְצָה כְּנָעַן"[346] (במדבר לה, ו),
"אַרְצָה" - אֶרֶץ בְּנָעַן,
וְלֹא הַיַּרְדֵּן אֶרֶץ בְּנָעַן,
דִּבְרֵי **רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה**.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר:
הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: "מַעֲבַר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ קֵדְמָה מִזְרָחָה"[347] (במדבר לד, טו),
מַה יְרֵחוֹ - אֶרֶץ בְּנָעַן,
אַף יַרְדֵּן - אֶרֶץ בְּנָעַן".

רש"י

דלא מיקרבן. שאין יכולין לילך זו אצל זו לא הבהמות ולא רועה:
אבטילאות. קונטרידי"ש שני אפרכיות ובמלכות אחת:
נמר ונמורי. שני אבטילאות אין מצטרפות אע"ג דסמוכות זו לזו במיל אחד:
כמקום שיש שם גשר דמי. דהא אין שם נהר וקתני דחוצה לארץ וא"י [ואפילו] כולן עומדות בתוך מיל אלא שזו בארץ וזו בח"ל אין מצטרפין:
והירדן יגבול אותו. בספר יהושע (יח) בגבול אחד מן השבטים:
אלא מעתה. כל דכתיב בנחלת השבטים ותאר הגבול ה"נ דכל שבט ושבט גבול בפני עצמו ואם יש לו בנחלת שבט זה ובנחלת שבט זה (ובנחלת שבט זה) אין מצטרפין ואפילו בתוך ששה עשר מיל א"כ אמאי נקט חוצה לארץ וארץ:
זאת תהיה לכם וגו'. לאחר שמנאן כולן עשאוה ארץ אחת:
ארץ. כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ גבולותיה דארץ חשיב חד ולא גבולות דירדן:
לר' אמי. דאמר משום דמירחקו ליתני כל הנהרות מפסיקין:
(לימא) כתנאי. אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא:

---

[341] וְהַיַּרְדֵּן יִגְבַּל אוֹתוֹ לִפְאַת קֵדְמָה זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי בִנְיָמִן לִגְבוּלֹתֶיהָ סָבִיב לְמִשְׁפְּחֹתָם
[342] יד וְתָאַר הַגְּבוּל וְנָסַב לִפְאַת יָם נֶגְבָּה מִן הָהָר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי בֵית חֹרוֹן נֶגְבָּה וְהָיוּ תֹצְאֹתָיו אֶל קִרְיַת בַּעַל הִיא קִרְיַת יְעָרִים עִיר בְּנֵי יְהוּדָה זֹאת פְּאַת יָם
[343] יב וְיִהְיֶה לָהֶם הַגְּבוּל לִפְאַת צָפוֹנָה מִן הַיַּרְדֵּן וְעָלָה הַגְּבוּל אֶל כֶּתֶף יְרִיחוֹ מִצָּפוֹן וְעָלָה בָהָר יָמָּה וְהָיוּ תֹצְאֹתָיו מִדְבַּרְה בֵּית אָוֶן:
[344] וְיָרַד הַגְּבוּל הַיַּרְדֵּנָה וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו יָם הַמֶּלַח זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם הָאָרֶץ לִגְבֻלֹתֶיהָ סָבִיב
[345] מסורת הש"ס. גירסת וילנא: **(לַיְמָא)**
[346] וְאֵת הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אֵת שֵׁשׁ עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶס שָׁמָּה הָרֹצֵחַ וַעֲלֵיהֶם תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר
[347] שְׁנֵי הַמַּטּוֹת וְחֲצִי הַמַּטֶּה לְקִחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן יְרֵחוֹ קֵדְמָה מִזְרָחָה

9. נה, א

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
אֵין 'יַרְדֵּן' אֶלָּא מִבֵּית יְרֵחוֹ וּלְמַטָּה.

לְמַאי הִלְכְתָא?
אִילֵימָא: לְנוֹדֵר - הַלֵּךְ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, וְכָל הֵיכָא דְּקָרוּ לֵיהּ "יַרְדֵּן" אִיתְסַר לֵיהּ!

אֶלָּא לְמַעְשַׂר בְּהֵמָה.

תַּנְיָא נַמִּי הָכִי:
"יַרְדֵּן יוֹצֵא מִמְּעָרַת פַּמְיָיס,
וּמְהַלֵּךְ בְּיַמָּהּ שֶׁל סִיבְכַּי,
וּבְיַמָּהּ שֶׁל טִבֶּרְיָא,
וּבְיַמָּהּ שֶׁל סְדוֹם,
וְהוֹלֵךְ וְנוֹפֵל לַיָּם הַגָּדוֹל.
וְאֵין "יַרְדֵּן" אֶלָּא מִבֵּית יְרִיחוֹ וּלְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ "יַרְדֵּן"?
שֶׁיּוֹרֵד מִמָּן.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַב אַשִׁי:
אַתּוּן מֵהָתָם מַתְנִיתוּ לָהּ,
אֲנַן מֵהָכָא מַתְנִינַן לָהּ:
"וַיִּקְרְאוּ לוֹ לְלֶשֶׁם דָּן בְּשֵׁם דָּן אֲבִיהֶם"[348] (יהושע יט, מז).

אָמַר רַבִּי יִצְחָק:
"לֶשֶׁם" - זוֹ פַּמְיָיס.

וְתַנְיָא:
"יוֹצֵא יַרְדֵּן מִמְּעָרַת פַּמְיָיס".

רש"י

מבית יריחו ולמטה. אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים:
לנודר. דהנודר מן הירדן יהא מותר לשתות מיריחו ולמעלה:
מדן. שם מקום:
אתון. מדוקיא דשמא ירדן מתניתו לה:
ממערת פמייס. אלמא מדן אתי:

[348] וַיֵּצֵא גְּבוּל בְּנֵי דָן מֵהֶם וַיַּעֲלוּ בְנֵי דָן וַיִּלָּחֲמוּ עִם לֶשֶׁם וַיִּלְכְּדוּ אוֹתָהּ וַיַּכּוּ אוֹתָהּ לְפִי חָרֶב וַיִּרְשׁוּ אוֹתָהּ וַיֵּשְׁבוּ בָהּ וַיִּקְרְאוּ לְלֶשֶׁם דָּן כְּשֵׁם דָּן אֲבִיהֶם

10. נה, א–ב

אָמַר רַב כָּהֲנָא:
זַכְרוּתֵיהּ דִּירְדְּנָא - מִמְּעָרַת פַּמְיָיס,
הֵיכָא דְּאָמַר: לָא שָׁתֵינָא מַיִם מִמְּעָרַת פַּמְיָיס אִיתְסַר לֵיהּ בְּכוּלֵּיהּ יַרְדְּנָא.

זַכְרוּתָא דְּדָמָא - כַּבְדָּא,
כִּדְרַבִּי יִצְחָק,
דְּאָמַר **רַבִּי יִצְחָק:**
כָּבֵד שֶׁנִּימּוֹחַ - מְטַמֵּא בִּרְבִיעִית.

זַכְרוּתָא דְּמַיָּא - פְּרָת.

דְּאָמַר **רַב יְהוּדָה** אָמַר **רַב:**
הַנּוֹדֵר מִמֵּימֵי פְּרָת - אָסוּר בְּכָל מֵימוֹת שֶׁבָּעוֹלָם.

הֵיכִי דָּמֵי?
אִילֵימָא: דְּאָמַר "לָא שָׁתֵינָא מִמֵּימֵי דִּפְרָת",
מֵי פְּרָת - הוּא דְּלָא שָׁתֵינָא,
הָא מִנַּהֲרָא אַחֲרִינָא - שָׁתֵינָא.
אֶלָּא דְּאָמַר: "לָא שָׁתֵינָא מִמַּיִם דְּאָתוּ מִפְּרָת",
אָמַר **רַב יְהוּדָה** אָמַר **רַב:**
כָּל הַנְּהָרוֹת לְמַטָּה מִשָּׁלֹשׁ נְהָרוֹת[349] (בראשית ב, י-יד),
וּשְׁלֹשָׁה נְהָרוֹת לְמַטָּה מִפְּרָת.

נה,ב וְהָאִיכָּא ^עֵינָתָא דְּמִידַּלְיָין!

אָמַר רַב מְשַׁרְשִׁיָא:
הָנְהוּ סוּלָּמֵי דִּפְרָת נִינְהוּ.

וְהָא כְּתִיב: "וְהַנָּהָר הָרְבִיעִי הוּא פְּרָת" (בראשית ב, יד)!

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק וְאִיתֵימָא **רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב:**
"הוּא פְּרָת" - דְּמֵעִיקָּרָא.

רש"י

זכרותיה דירדנא. עיקרו של ירדן:
זכרותא דדמא. עיקר הדם הוי כבד:
מטמא. באהל: ברביעית בתורת דם המת:
לא שתינא ממימי פרת. מים הנקראים פרת קאמר והלך אחר לשון בנ"א דאדם הנודר אין דעתו אלא אחר שם שהוא רגיל לקרות לאותו מקום:
כל הנהרות. שבעולם למטה חוץ מג' נהרות חדקל ופישון וגיחון שכל הנהרות שבעולם באים משם:
עינתא דמדליין. עינות המים הנובעות בהרים רמים והנהו הוו גבוהים מפרת והיכי אתו מפרת:
סולמי דפרת. מקלחין תחת הקרקע ועולין בהרים כמו סולם:
והנהר הרביעי. דכחד מינייהו חשיב להו ואת אמרת דמיניה קאתו:
הוא פרת דמעיקרא. הוא פרת הנזכר למעלה ונהר יוצא מעדן וגו' שהשלשה נפרדין ממנו:

[349] י וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. יא שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֵת כָּל אֶרֶץ הַחֲוִילָה אֲשֶׁר שָׁם הַזָּהָב.
יב וּזְהַב הָאָרֶץ הַהִוא טוֹב שָׁם הַבְדֹּלַח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם. יג וְשֵׁם הַנָּהָר הַשֵּׁנִי גִּיחוֹן הוּא הַסּוֹבֵב אֵת כָּל אֶרֶץ כּוּשׁ. יד וְשֵׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדֶּקֶל הוּא הַהֹלֵךְ קִדְמַת אַשּׁוּר וְהַנָּהָר הָרְבִיעִי הוּא פְּרָת

11. נה, ב

תַּנְיָא:
"**רַבִּי מֵאִיר** אוֹמֵר:
יוּבַל שְׁמוֹ,
שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו"[350] (ירמיהו יז, ח).
וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ "פְּרָת"?
שֶׁמֵּימָיו פָּרִים וְרַבִּים".

מְסַיֵּיעַ לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל:
נַהֲרָא מְכֵיפֵיהּ מִיבְרִיךְ.

וּפְלִיגָא דְּרַב,
דְּאָמַר **רַב** אַמִּי אָמַר **רַב**:
מִיטְרָא בְּמַעֲרָבָא סָהֲדָא רַבָּה פְּרָת.

אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל עָבִיד לְהוּ לִבְנָאתֵיהּ: מִקְוֶה - בְּיוֹמֵי נִיסָן,
מַפָּצֵי - בְּיוֹמֵי תִּשְׁרֵי.

"מִקְוֶה בְּיוֹמֵי נִיסָן" - סָבַר לָהּ כְּרַב,
דְּאָמַר **רַב** אַמִּי אָמַר **רַב**:
מִיטְרָא בְּמַעֲרָבָא - סָהֲדָא רַבָּה פְּרָת,
שָׁמָּא יִרְבּוּ נוֹטְפִין עַל הַזּוֹחֲלִין, וְהָווּ לְהוּ מֵי גְּשָׁמִים רוּבָּא.
"וּמַפָּצֵי בְּיוֹמֵי תִּשְׁרֵי".

וּפְלִיגָא דִּידֵיהּ אַדִּידֵיהּ,
דְּאָמַר **שְׁמוּאֵל**:
אֵין הַמַּיִם נִטְהָרִים בְּזוֹחֲלִין אֶלָּא פְּרָת בְּיוֹמֵי תִּשְׁרֵי.

רש"י

יובל שמו. של פרת ועל יובל ישלח שרשיו וגו' בעץ החיים מישתעי קרא ועץ החיים בגן עדן הוא ופרת הוא המשקה גן עדן:
פרין ורבין. שגדל ורבה בלא שום מטר:
סהדא רבה פרת. פרת יורד מא"י לבבל וכשהגשמים יורדין בא"י סהדא רבה הוי פרת בבבל שירדו גשמים במערבא לפי שגדל מחמת הגשמים:
מקוה ביומי ניסן. מקוה מים חיים נובעים בבית ולא היה מניחן לטבול בנהרות שבימות הגשמים ירדו גשמים הרבה וחייש שמא ירבו מים שנוטפין מעבים לתוך הנהר שהם זוחלים דלא חזו להן משום דהוו להו ספק זבות ובזב כתיב מים חיים ל"א על הזוחלים על אותם שנפלו מן העבים לקרקע ומן הקרקע זחלו וקילחו לתוך הנהר דאי לא נוטפים משום זוחלים לא מיפסלי דאמרינן בפ' ראשון דתמורה (דף יב:) השאובה מיטהרת בהמשכה דהיינו שממשיך מים שאובים לתוך המקוה על ידי צנורות:
זוחלין. נובעין:
ומפצי ביומי תשרי. כשהיו טובלות בנהר ביומי תשרי הי' עושה להם מחצלות של קנים שקורין קלויי"ש ומשליכן לתוך המים ועומדות עליהן וטובלות לפי שבימי תשרי יש טיט רך בנהרות אצל שפתם וחושש שמא יעלה טיט למעלה על רגליהן ויהיה חוצץ:
ה"ג ופליגא דידיה אדידיה. כלומר פליגא דשמואל אדשמואל:
אין המים מטהרין בזוחלין. דכל שעה הוו מים נוטפין רבין עליהן:
אלא פרת ביומי תשרי. שפרת היו מימיו פרין ורבין וזוחלין הנובעים ממעיינות מרובין ועוד שתשרי סוף ימי הקיץ ולא ירדו גשמים (הרי) זמן מרובה אלמא נהרות מתרבין ממימי גשמים ולעיל אמר מכיפיה מיבריך לישנא אחרינא הא דאבוה דשמואל הוה עביד לברתיה מקוואות ביומי ניסן מפני שהוא סוף החורף שירדו גשמים מרובים אבל באמצע החורף לא הוה עביד ופליגא אדשמואל דהוא אומר דכל שעה בעינן מקוואות אלא פרת ביומי תשרי:

[350] וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא חֹם וְהָיָה עָלֵהוּ רַעֲנָן וּבִשְׁנַת בַּצֹּרֶת לֹא יִדְאָג וְלֹא יָמִישׁ מֵעֲשׂוֹת פֶּרִי

12. נה, ב – נו, א

מַתְנִיתִין

הַלּוֹקֵחַ, אוֹ שֶׁנִּיתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה - פָּטוּר מִמַּעֲשֵׂר בְּהֵמָה.

גְּמָרָא

מְנָא הָנֵי מִילֵּי?

אָמַר **רַב כָּהֲנָא**:
דְּאָמַר קְרָא: "בְּכוֹר בָּנֶיךָ תִּתֶּן לִי, כֵּן תַּעֲשֶׂה לְשֹׁרְךָ לְצֹאנֶךָ"[351] (שמות כב, כח-כט),
נו,א מַה בָּנֶיךָ - אֵין בְּלָקוּחַ וּבְמַתָּנָה,
אַף צֹאנְךָ וּבְקָרְךָ - אֵינוֹ בְּלָקוּחַ וּבְמַתָּנָה.

וְהַאי בְּבְכוֹר כְּתִיב!

אָמַר קְרָא: "כֵּן תַּעֲשֶׂה", אִם אֵינוֹ עִנְיָן לִבְכוֹר, דְּלָא אִיתֵּיהּ בַּעֲשִׂיָּיה, בָּרֶחֶם קָדוֹשׁ, תְּנֵהוּ עִנְיָן לְמַעְשַׂר בְּהֵמָה.

וְאֵימָא: תְּנֵהוּ עִנְיָן לְחַטָּאת וּלְאָשָׁם!

דּוּמְיָא דְּ"בִּנְךָ", מַה בִּנְךָ שֶׁאֵינוֹ בָּא עַל חֵטְא - אַף צֹאנְךָ וְשׁוֹרְךָ שֶׁאֵינוֹ בָּא עַל חֵטְא.

וְאֵימָא: תְּנֵהוּ עִנְיָן לְעוֹלָה וְלִשְׁלָמִים!

דּוּמְיָא דְּ"בִּנְךָ", מַה בִּנְךָ שֶׁאֵינוֹ בָּא בְּנֶדֶר וּנְדָבָה,
אַף צֹאנְךָ וְשׁוֹרְךָ.

וְאֵימָא: תְּנֵהוּ עִנְיָן לְעוֹלַת רְאִיָּיה!

דּוּמְיָא דְּ"בִּנְךָ",
מַה בִּנְךָ - שֶׁאֵין קָבוּעַ לוֹ זְמָן,
אַף שׁוֹרְךָ וְצֹאנְךָ - שֶׁאֵין קָבוּעַ לוֹ זְמָן.

אִי, מַה בִּנְךָ - אֵינוֹ בְּלָקוּחַ כְּלָל,
אַף שׁוֹרְךָ וְצֹאנְךָ - אֵינוֹ בְּלָקוּחַ כְּלָל.
אַלְמָה אָמַר **רַבִּי אַסִּי** אָמַר **רַבִּי יוֹחָנָן**: לָקַח עֲשָׂרָה עוּבָּרִין בִּמְעֵי אִמָּן - כּוּלָּם נִכְנָסִין לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר!

אָמַר **רָבָא**:
אָמַר קְרָא: "תַּעֲשֶׂה" (שמות כב, כט) - בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּיה מִיעֵט הַכָּתוּב.

רש"י

בניך אינו בלקוח. דלא שייכא בהו לקיחה ומתנה אלא אצלו נולדו:
ופריך והא בכור כתיב. ואת ילפת מינה מעשר ועוד בכור קדוש בלקוח ומתנה שהרי משעה שנולד קדוש:
אמר קרא תעשה. כן תעשה לשורך והא ודאי לא מצית מוקמת בבכור דהא מרחם קדוש ולא בעי עשייה שיקדישנה האיש:
לחטאת ולאשם. דלא לייתינהו מלקוח ומתנה:
דומיא דבניך. דמשתעי בבכור אדם מה בכור אינו בא על חטא כו':
בכור. אינו נדר ונדבה אלא חובה:
ואימא לעולת ראייה. שהיא חובה ולא על חטא:
בכור אין זמן קבוע לקדושתו. אלא כשנולד קדוש:
בשעת עשייה. בשעה שהן ראויין להתעשׂ' מיעט הכתוב שלא יהו לוקחין ובמעי אמן לאו שעת עשייה היא:

[351] כח מְלֵאָתְךָ וְדִמְעֲךָ לֹא תְאַחֵר בְּכוֹר בָּנֶיךָ תִּתֶּן לִי. כט כֵּן תַּעֲשֶׂה לְשֹׁרְךָ לְצֹאנֶךָ שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה עִם אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּתְּנוֹ לִי

13. נו, א–ב

גּוּפָא:
"אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
לָקַח עֲשָׂרָה עוּבָּרִים בִּמְעֵי אִמָּן - כּוּלָּן נִכְנָסִין לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר".

וְהָא אֲנַן תְּנַן:
"הַלָּקוּחַ, אוֹ שֶׁנִּיתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה - פָּטוּר מִן מַעֲשַׂר בְּהֵמָה"!

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:
רַבִּי יוֹחָנָן חֲזַאי בְּחֶילְמָא, מִילְּתָא מְעַלְיָא אָמְינָא.
אָמַר קְרָא: "תַּעֲשֵׂר"[352] (שמות כב, כט) - בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּיה מִיעֵט הַכָּתוּב.

אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְיָקִים לְרַבִּי אֶלְעָזָר:
"הַלָּקוּחַ חָל עַל מְחוּסַּר זְמָן"!

אָמַר לֵיהּ:
זוֹ אֵינָהּ מִשְׁנָה.
וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר מַתְנִיתִין - רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה הִיא מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן,
דְּאָמַר: "מְחוּסַּר זְמָן נִכְנָס לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר,
וַהֲרֵי הוּא כִּבְכוֹר, מַה בְּכוֹר קָדוֹשׁ לִפְנֵי זְמַנּוֹ, וְקָרֵב לְאַחַר זְמַנּוֹ,
אַף מְחוּסַּר זְמָן קָדוֹשׁ לִפְנֵי זְמַנּוֹ, וְקָרֵב לְאַחַר זְמַנּוֹ".

תָּנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּרַב:
"אֵיזֶהוּ אֶתְנָן שֶׁנִּכְנַס לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר?
כָּל שֶׁנִּתְּנוּ לָהּ וְחָזַר וּלְקָחוֹ הֵימֶנָּה".

וְהָא אִיפְּסִיל לֵיהּ בְּלוֹקֵחַ!

אִישְׁתְּמִיטַתֵּיהּ הָא דַּאֲמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
לָקַח עֲשָׂרָה עוּבָּרִין בִּמְעֵי אִמָּן - כּוּלָּם נִכְנָסִין לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר.

נו,ב וְתִיעַשְּׂרָה אִיהִי!

בְּזוֹנָה גּוֹיָה.

וְלוֹקְמָהּ בְּזוֹנָה יִשְׂרְאֵלִית, וְתִיעַשְּׂרָה אִיהִי!

קָא מַשְׁמַע לָן: דְּזוֹנָה יִשְׂרְאֵלִית לֹא הָוֵי אֶתְנָן, כִּדְאַבַּיֵי.

דְּאָמַר אַבַּיֵי:
זוֹנָה גּוֹיָה - אֶתְנָנָהּ אָסוּר,
וְכֹהֵן הַבָּא עָלֶיהָ - אֵינוֹ לוֹקֶה מִשּׁוּם "לֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ"[353] (ויקרא כא, יד-טו).
זוֹנָה יִשְׂרְאֵלִית - אֶתְנָנָהּ מוּתָּר,
וְכֹהֵן הַבָּא עָלֶיהָ - לוֹקֶה מִשּׁוּם "לֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ".

"זוֹנָה גּוֹיָה - אֶתְנָנָהּ אָסוּר" - גְּמַר "תּוֹעֵבָה"[354] (דברים כג, יט) "תּוֹעֵבָה"[355] (ויקרא יח, כט) מֵעֲרָיוֹת,
מָה עֲרָיוֹת דִּלְאָ תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשֵׁי אַף זוֹנָה בְּהָךְ דִּלְאָ תָּפְסִי בָּהּ קִדּוּשֵׁי.

"וְכֹהֵן הַבָּא עָלֶיהָ - אֵינוֹ לוֹקֶה מִשּׁוּם "לֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ"" -
דְּ"לֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ" אָמַר רַחֲמָנָא,
וְהַאי - לָאו זַרְעֵיהּ הוּא.

רש"י

ר' יוחנן חזאי בחילמא כו'. הלילה נראה לי ר"י בחלום והואיל ונראה לי יודע אני בי שאומר היום דבר טעם:
חל על מחוסר זמן. שאם לקחו קודם שבעת ימים ללידתו שוב אינו נכנס לדיר להתעשר וכל שכן אם לקחו גדול והא מחוסר זמן דלא שעת עשייה היא וחייל עליה דין לקוח:
ואם תימצי לומר משנה ודאי ר' שמעון היא. דלדידיה מחוסר זמן שעת עשייה הוא ומשום הכי לקוח חל עליו ומיהו במעי אמו מודה דאין לקוח חל עליו:
וחזר ולקחו ממנה. ואם יש לו תשעה והוא חייבין במעשר ואם יצא אחד מן הכשירין בעשירי הרי טוב ואם יצא האתנן בעשירי יאכל במומו לבעלים:
אישתמיטתיה. להאי מקשה הא דאמר רבי אסי כו' והכא נמי כגון שנתנו במעי אמו:
ותיעשריה איהי. כיון דבמעי אמו נתנו לה לא מיפסיל משום נתן במתנה ויאכל במומו אם יצא האתנן בעשירי ול"ל חזר ולקחו:
הא קמ"ל. הך ברייתא דהאי אתנן דלא בר עשורי דזונה כותית היא דמיקרי אתנן אבל אי הוה זונה ישראלית לא מיקרי אתנן ואפילו למזבח שרי: בעריות כתיב מכל התועבות האלה ובאתנן כתיב כי תועבת ה' וגו':
מה עריות לא תפסי בהו קדושי. דחייבי כריתות נינהו והכל מודים שאין קדושין תופסין בחייבי כריתות דאין ממזר אלא מחייבי כריתות במסכת יבמות (דף מט.):
לאו זרעו הוא. דהולד הולך אחר הכותית בפ"ב דיבמות (דף כג.) בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין (בן) בנך הבא מן הכותית קרוי בנך אלא בנה:

---

[352] כח מְלֵאָתְךָ וְדִמְעֲךָ לֹא תְאַחֵר בְּכוֹר בָּנֶיךָ תִּתֶּן לִי. כט כֵּן תַּעֲשֶׂה לִשֹׁרְךָ לְצֹאנֶךָ שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה עִם אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּתְּנוֹ לִי
[353] יד אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֵת אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה. טו וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשׁוֹ
[354] לֹא תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ לְכָל נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת ה' אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵי
[355] כִּי כָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם

14. נו, ב

מַתְנִיתִין

הָאַחִין וְהַשּׁוּתָּפִין, שֶׁחַיָּיבִין בַּקַּלְבּוֹן - פְּטוּרִין מִמַּעֲשֵׂר בְּהֵמָה.
חַיָּיבִין בְּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה - פְּטוּרִין מִן הַקַּלְבּוֹן.
קָנוּ מִתְּפִיסַת הַבַּיִת - חַיָּיבִין,
וְאִם לָאו - פְּטוּרִין.
חִלְקוּ - חָזְרוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ - חַיָּיבִין בַּקַּלְבּוֹן,
וּפְטוּרִין מִמַּעְשַׂר בְּהֵמָה.

גְּמָרָא

תָּנוּ רַבָּנַן:
"יִהְיֶה לָךְ"[356] (שמות יג, יב) - וְלֹא שֶׁל שׁוּתָּפוּת.
יָכוֹל אֲפִילּוּ קָנוּ בִּתְּפִיסַת[357] הַבַּיִת?
תַּלְמוּד לוֹמַר: "יִהְיֶה".

וְהַאי בִּבְכוֹר כְּתִיב!

אִם אֵינוֹ עִנְיָן לִבְכוֹר,
דְּהָא אִיתֵּיהּ בְּשׁוּתָּפוּת,
דִּכְתִיב: "וּבְכוֹרוֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם"[358] (דברים יב, ו) - תְּנֵהוּ עִנְיָן לְמַעְשַׂר בְּהֵמָה.

רש"י

מתני'
האחין שהן שותפין כשהן חייבין בקלבון. כדמפרש לקמן שחלקו בנכסי אביהן ואח"כ נשתתפו ואם שוקלין הסלע שלם [דהיינו] שני חצאי שקליהם ביחד (יהו כולן) חייבין לתת כל אחד ואחד מעה קטנה לקלבון דהא שני ממונות הן והרי הן כשאר בני אדם שהשוקל שקלו נותן עמו קלבון דהוא קלבון להכרע וי"א לחילוף שאין שני חצאי סלע יוצאין בסלע בלא חילוף מועט והואיל ורוב בני אדם נותנין כל אחד מחצית הסלע וקלבונו עמו כי מצטרפי נמי שנים ויהבי סלע שלם יהבי נמי קלבון שני והני אחין שחלקו וחזרו ונשתתפו דהכא הן כשאר שותפין דעלמא וחייבין בקלבון שני:
פטורין ממעשר בהמה. כל ימי שותפותן לעולם כדקתני בברייתא בגמרא יהיה לך ולא של שותפות:
וכשחייבין במעשר בהמה. כגון שלא חלקו ועדיין תפיסת בית ירושת אביהן קיימת דלא הוו כשותפות כדאמר בגמרא יכול אפי' קנו בתפיסת הבית ת"ל יהיה אלמא כאביהן דמו:
פטורין מן הקלבון. שני אם נותנין בין שניהם סלע שלם דבמקום אביהן קיימי נכסי ואילו הוה יהיב אבוהון סלע על ב' בניו לא היה נותן קלבון לחילוף שכן דרך לעולם שהמחוייב שני חצאי שקלים נותן שקל שלם ולא הוי כשני אנשים המצרפין שני חצאי סלעיהם לסלע שלם:
קנו בתפיסת הבית חייבין. במעשר בהמה כדאמרינן בגמ' והאי קנו לא לקחו במעות אלא קנו שנפלה להם בהמה מאביהם:
חלקו וחזרו ונשתתפו. הוו כשותפין דעלמא ופטורין ממעשר בהמה וחייבין בקלבון:

גמ'
יהיה לך. (הזכרים) אשר יהיה לך (הזכרים):
ולא של שותפות. דמשמע המיוחד לך אתה נותן ולא של שותפות:
יהיה. מכל מקום:
ובכורות בקרכם. לשון רבים משמע לשנים הוא אומר בקרכם:

---

[356] וְהַעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לַה' וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַה'
[357] היו שגרסו בתפוסת הבית. כתבי יד גורסים כמהדורת וילנא
[358] וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יֶדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם

15. **נו, ב**

["הָאַחִין וְהַשּׁוּתָּפִין, שֶׁחַיָּיבִין בַּקַּלְבּוֹן - פְּטוּרִין מִמַּעֲשַׂר בְּהֵמָה. חַיָּיבִין בְּמַעֲשַׂר בְּהֵמָה - פְּטוּרִין מִן הַקַּלְבּוֹן"].

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה:
פְּעָמִים שֶׁחַיָּיבִין בְּזֶה וּבָזֶה,
וּפְעָמִים שֶׁפְּטוּרִין מִזֶּה וּמִזֶּה,
פְּעָמִים שֶׁחַיָּיבִין בַּקַּלְבּוֹן וּפְטוּרִין מִמַּעְשַׂר בְּהֵמָה,
וּפְעָמִים שֶׁחַיָּיבִין בְּמַעְשַׂר בְּהֵמָה וּפְטוּרִין מִן הַקַּלְבּוֹן.

"חַיָּיבִין בְּזֶה וּבָזֶה" - שֶׁחָלְקוּ בַּכְּסָפִים, וְלֹא חָלְקוּ בַּבְּהֵמָה.
"פְּטוּרִין מִזֶּה וּמִזֶּה" - שֶׁחָלְקוּ בַּבְּהֵמָה, וְלֹא חָלְקוּ בַּכְּסָפִים.
"חַיָּיבִין בַּקַּלְבּוֹן וּפְטוּרִין מִמַּעְשַׂר בְּהֵמָה" - שֶׁחָלְקוּ בְּזֶה וּבָזֶה.
"חַיָּיבִין בְּמַעְשַׂר בְּהֵמָה וּפְטוּרִין מִן הַקַּלְבּוֹן" - שֶׁלֹּא חָלְקוּ בָּזֶה וּבָזֶה.

פְּשִׁיטָא!

"חָלְקוּ בַּבְּהֵמָה וְלֹא חָלְקוּ בַּכְּסָפִים" אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ,
סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמִינָא: כֵּיוָן דְּחָלְקוּ בַּבְּהֵמָה גְּלוּ דַּעְתַּיְיהוּ דִּלְמִיפְלַג קָיְימִי וְלִיחַיְיבוּ בַּקַּלְבּוֹן,
קָא מַשְׁמַע לָן.

רש"י

בזה ובזה. בקלבון ובמעשר:
שחלקו בכספים. וחזרו ונשתתפו ולא חלקו בבהמה דגבי קלבון הוו כשאר שותפים וגבי בהמה הוי תפיסת הבית:
חלקו בבהמה ולא חלקו בכספים. דקולא הוא דפטורין מזה ומזה איצטריך ליה לאשמועינן סד"א כיון דחלקו בבהמה ניזיל לחומרא ונימא גלו אדעתייהו דלמיפלג בנכסים נמי קיימי וליחייבו בקלבון:

16. נו, ב – נז, א

["חִלְּקוּ - חָזְרוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ - חַיָּיבִין בַּקַּלְבּוֹן, וּפְטוּרִין מִמַּעֲשֵׂר בְּהֵמָה"].

אָמַר **רַב עָנָן**:
לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁחָלְקוּ גְּדָיִים כְּנֶגֶד תְּיָישִׁים, וּתְיָישִׁים כְּנֶגֶד גְּדָיִים.
אֲבָל חָלְקוּ גְּדָיִים כְּנֶגֶד גְּדָיִים וּתְיָישִׁים כְּנֶגֶד תְּיָישִׁים,
אוֹמֵר: זֶה חֶלְקוֹ הַמַּגִּיעוֹ מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה לְכָךְ.

וְרַב נַחְמָן אָמַר:
אֲפִילּוּ חָלְקוּ גְּדָיִים כְּנֶגֶד גְּדָיִים, וּתְיָישִׁים כְּנֶגֶד תְּיָישִׁים -
אֵין אוֹמְרִים: "זֶה הוּא חֶלְקוֹ הַמַּגִּיעוֹ מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה לְכָךְ".

וְרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר:
לֹא שָׁנוּ אֶלָּא: שֶׁחָלְקוּ תִּשְׁעָה כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה,
וַעֲשָׂרָה כְּנֶגֶד תִּשְׁעָה.
אֲבָל חָלְקוּ: תִּשְׁעָה כְּנֶגֶד תִּשְׁעָה,
וַעֲשָׂרָה כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה אוֹמֵר: זֶה חֶלְקוֹ הַמַּגִּיעוֹ מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה לְכָךְ.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:
אֲפִילּוּ חָלְקוּ: תִּשְׁעָה כְּנֶגֶד תִּשְׁעָה,
וַעֲשָׂרָה כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה - אֵין אוֹמֵר: זֶה חֶלְקוֹ הַמַּגִּיעוֹ מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה לְכָךְ.

נז,א וְאָזְדָא רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעֲמֵיהּ.
דְּאָמַר **רַבִּי אַסִּי** אָמַר **רַבִּי יוֹחָנָן**:
הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ - לָקוֹחוֹת הֵן,
וּמַחֲזִירִין זֶה לְזֶה בַּיּוֹבֵל.

וְצָרִיכִי,
דְּאִי אַשְׁמְעִינַן הָכָא: בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן דּוּמְיָא דְּ"בִּנְךָ"[359] (שמות כב, כח-כט),
מַה בִּנְךָ - בְּבָרוּר לְךָ,
אַף שׁוֹרְךָ וְצֹאנְךָ בְּבָרוּר לְךָ.
אֲבָל שָׂדֶה - מֶכֶר הוּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא לִיהֲדַר בַּיּוֹבֵל,
יְרוּשָׁה, וּמַתָּנָה - לֹא.

וְאִי אַשְׁמְעִינַן: שָׂדֶה - לְחוּמְרָא.

אִי נַמִי, לְכִתְחִילָּה,
אֲבָל הָכָא אֵימָא לֹא,
צְרִיכָא.

מֵיתִיבִי:
"וְכֵן הַשּׁוּתָּפִין שֶׁחָלְקוּ, אֶחָד נָטַל עֲשָׂרָה וְאֶחָד נָטַל תִּשְׁעָה וְכֶלֶב,
שֶׁבְּנֶגֶד הַכֶּלֶב - אֲסוּרִין
שֶׁעִם הַכֶּלֶב - מוּתָּרִים".
וְאִם אָמְרַתְּ "יֵשׁ בְּרִירָה" - לִיבְרוֹר חַד מִינַּייהוּ לְבַהֲדֵי כֶּלֶב,
וְלִישְׁקוֹל וְהָנָךְ לִישְׁתְּרוּ!

אָמַר **רַב אַשִׁי**:
אִי דְּשָׁווּ כּוּלְּהוּ לַהֲדֵדֵי - הָכִי נַמִי.
הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן: דְּלָא שָׁווּ כּוּלְּהוּ לַהֲדֵדֵי,
וְשָׁווּ הַאי כַּלְבָּא חַד וּמַשָּׁהוּ,
וְהַאי מַשָּׁהוּ מִשִּׁיךְ וְאָתֵי בְּכוּלְּהוּ.

[359] **כח** מְלֹאָתְךָ וְדִמְעֲךָ לֹא תְאַחֵר בְּכוֹר בָּנֶיךָ תִּתֶּן לִי. **כט** כֵּן תַּעֲשֶׂה לְשֹׁרְךָ לְצֹאנֶךָ שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה עִם אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּתְּנוֹ לִי

רש"י

לא שנו. דהויא שותפות להיפטר ממעשר בהמה כי חזרו ונשתתפו אלא שחלקו בשומא:
גדיים כנגד תיישים ותיישים כנגד גדיים. לפי שוייהן דהתם ליכא למימר זה חלקו המגיע ממיתת אביהם דוודאי בשעת מיתה זכה זה בחצי הגדיים ובחצי התיישים וזה בחצי הגדיים והתיישים הלכך השתא קנין הוא שזה קונה מזה והולדות שישנם בשעת חלוקה פטורין ממעשר בהמה משום לקוח ואותן העתידים לבא פטורין משום שותפות:
אבל חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים. אמרינן ברירה וזה חלק המגיע לכל אחד ממיתת אביו ועדיין ירושה היא ושם ירושה עליהן וכי חזרו ונשתתפו הדרא לה תפיסת הבית כמרישא ולא שותפות הוא הילכך ולדות שישנן בשעת חלוקה אינן פטורין משום לקוח ולא העתידין לבא פטורין משום שותפות:
אפילו חלקו כו'. אין ברירה והוי מרישא לקוחות והדר שותפין: ר' אלעזר ורבי יוחנן בפלוגתא דרב ענן ורב נחמן פליגי:
ט'. גדולים כנגד עשרה פחותים דהיינו שומא וליכא למימר ברירה:
ואזדא רבי יוחנן לטעמיה. דאין ברירה:
וצריכי. הנך תרתי דרבי יוחנן:
בהא א"ר יוחנן. דאין ברירה ופטורין משום דמעשר בהמה איתקש לבנך כדכתיב (שמות כב) בכור בניך תתן לי כן תעשה וגו':
בבורר לך. שנולד ברשותך:
ואי אשמעינן שדה. הוה אמינא בההיא קאמר רבי יוחנן משום דלחומרא אזיל משום ספיקא אבל הכא דלקולא הוא דמיפטר ממעשר אי נמי לכתחלה דלגבי יובל בעינן שתהא חוזרת קרקע לתחלתה שהיתה ביחד אבל גבי מעשר ליכא למימר הכי:
וכן השותפין. במסכת תמורה בפרק כל האסורין:
אחד נטל עשרה טלאים ואחד תשעה טלאים וכלב. עמהן אותן עשרה הטלאים שכנגד הכלב אסורין למזבח דאחד מהן היה חילופו של כלב והיה מחיר כלב ולא ידעינן הי ניהו:
שעם הכלב. התשעה שעם הכלב לית בהו איסורא:
אי דשוו כולהו להדדי. שכל כבש שבאותן תשעה יש לו חבר באותן העשרה ששוה כמותו ונמצא שהעשירי כנגד הכלב הכי נמי דיש ברירה ונוטל אחד במחיר כלב ואוכלו והשאר מותרין לגבוה:
הכא במאי עסקינן. דכולהו אסירי כגון דלא שוו אהדדי שתשעה כבשים שבתוך עשרה שוין יותר מתשעה שעם אותו הכלב והכלב שוה את העשירי . ואותו משהו ששוין אותן תשעה שכנגדן יותר מתשעה שעמו דהשתא הוי מחיר כלב הולך בכל התשעה שכנגדו בכל חד פורתא והעשירי כנגדו והמורה גריס כגון דשוה כל חד וחד ארבעה זוזי ופלגי חומשא וכלבא חמשא זוזי דההוא זוזא שייך ואתי בכולהו ופירושא הכי דשוי כל חד וחד מאותן עשרה שכנגד הכלב ד' זוזי ופלגי חומשא דזוזא נמצא שכל העשרה שוין ארבעים וחד זוזי שעשרה חצאי חומשין עושין ה' חומשין דהיינו זוזא והכלב שוה ה' זוזים נמצא שתשעה שעמו אינן אלא נ"ו זוז ואיהו חמשא הרי ארבעין וחד השתא לא שוו אותן שעם הכלב אלא ד' זוזי כל חד ואותן שכנגדו שוו כל חד ד' זוזי ופלגא חומשא דזוזא נמצא שהכלב משוה את כולם ובכל אותן שכנגדו שייך חילוף הכלב אותו חצי חומש שכל אחד שוה יותר על ארבע זוז מחילוף שכנגד אותו זוז שהכלב שוה יותר מארבע:

17. נז, א

מַתְנִיתִין

הַבֹּל נִבְנָסִין לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר,
חוּץ מִן: כִּלְאַיִם,
וּטְרֵפָה,
וְיוֹצֵא דּוֹפָן,
וּמְחוּסַּר זְמַן,
וְהַיָּתוֹם.

וְאֵיזֶהוּ "יָתוֹם"?

כָּל שֶׁמֻּתָּה אִמָּה,
שֶׁנִּשְׁחֲטָה וְאַחַר כָּךְ יָלְדָה.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר:
אֲפִילּוּ נִשְׁחֲטָה אִמָּהּ וְהַשָּׁלַח קַיָּים - אֵין זֶה יָתוֹם.

גְּמָרָא

מְנָא הָנֵי מִילֵּי?

דְּתָנוּ רַבָּנַן:
"'שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב'[360] (ויקרא כב, כז) - פְּרָט לִכְלְאַיִם.
"אוֹ עֵז" - פְּרָט לנדמה.
"כִּי יִוָּלֵד" - פְּרָט לְיוֹצֵא דּוֹפָן.
"וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים" - פְּרָט לִמְחוּסַּר זְמַן.
"תַּחַת אִמּוֹ" - פְּרָט לְיָתוֹם.

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר:
נֶאֱמַר כָּאן: "תַּחַת הַשֵּׁבֶט"[361] (ויקרא כז, לב),
וְנֶאֱמַר לָהַלָּן: "תַּחַת אִמּוֹ" (ויקרא כב, כז) -
מַה לְּהַלָּן - פְּרָט לְכָל הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ,
אַף כָּאן - פְּרָט לְכָל הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ.
וּמַה כָּאן - פְּרָט לִטְרֵפָה,
אַף לְהַלָּן - פְּרָט לִטְרֵפָה".

"הַבֹּל".

לְאִיתּוּיֵי מַאי?

לְאִיתּוּיֵי הָא דְּתָנוּ רַבָּנַן:
"הָרוֹבֵעַ,
וְהַנִּרְבָּע,
וְהַמּוּקְצֶה,
וְהַנֶּעֱבָד,
וְהָאֶתְנָן,
וְהַמַּחִיר,
וְטוּמְטוּם,
וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס - כּוּלָּן נִבְנָסִין לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם **רַבִּי שִׁמְעוֹן**:
טוּמְטוּם
וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס - אֵין נִבְנָסִין לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר".

---

[360] שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהוָֹה

[361] וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וְצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַיהוָֹה

רש"י

מתני'
כל שמתה אמו. בשעת לידה וכל טעמא דמתניתין מפרש בגמרא:
והשלח קיים. והעור קיים:
אין זה יתום. בגמרא מפרש טעמא:

גמ'
שור או כשב. גבי שאר כל הקדשים כתיב:
נדמה. שאמו רחל והוא דומה לעז:
כלאים. מן התייש והרחל בא:
נאמר כאן. במעשר בהמה תחת השבט:
ונאמר להלן. בכל הקדשים תחת אמו:
מה להלן. בכל הקדשים:
פרט לכל השמות הללו. כדפרישית כלאים ונדמה ויוצא דופן ומחוסר זמן ויתום אף במעשר הכי נמי והיינו טעמא דמתניתין ומה מעשר פרט לטרפה דכתיב בה (ויקרא כז) כל אשר יעבור פרט לטרפה שאינה עוברת דבהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה זו היא אחת מי"ח טריפות:
הכל. דקתני במתניתין לאיתווי מאי:
מוקצה. שהפרישוהו להקריבו לעבודה זרה:
נעבד. שעבד את הבהמה עצמה כגון שניסך לה בין קרניה:

וְתַנָּא דִּידַן,
אִי גָּמַר "תַּחַת" "תַּחַת" מִקָּדָשִׁים הָנֵי נַמִי לָא,
וְאִי לָא יָלֵיף הָנֵי מִנָּא לֵיהּ?

לְעוֹלָם גָּמִיר,
וְהָנֵי רַחֲמָנָא רַבִּינְהוּ,
דִּכְתִיב: "כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יֵרָצוּ לָכֶם"[362] (ויקרא כב, כה),
וְתָאנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל:
"בָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "הַשְׁחָתָה" - אֵינוֹ אֶלָּא דְּבַר עֲרָוָה,
וַעֲבוֹדָה זָרָה.
"דְּבַר עֲרָוָה" - דִּכְתִיב: "כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ"[363] (בראשית ו, יב).
"עֲבוֹדָה זָרָה" - דִּכְתִיב: "פֶּן תַּשְׁחִיתוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל סָמֶל,
תַּבְנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה" (דברים ד, טז).

כָּל שֶׁהַמּוּם פּוֹסֵל בּוֹ - דְּבַר עֲרָוָה וַעֲבוֹדָה זָרָה פּוֹסְלִין בּוֹ,
וְכָל שֶׁאֵין הַמּוּם פּוֹסֵל בּוֹ - אֵין דְּבַר עֲרָוָה וַעֲבוֹדָה זָרָה פּוֹסְלִין בּוֹ.
וְהַאי מַעֲשֵׂר, הוֹאִיל וְלָא פָּסֵיל בֵּיהּ מוּמָא,
דִּכְתִיב: "לֹא יְבַקֵּר בֵּין טוֹב לָרַע וְלֹא יְמִירֶנּוּ"[364] (ויקרא כז, לג),
דְּבַר עֲרָוָה וַעֲבוֹדָה זָרָה נַמִי לָא פָּסֵיל בֵּיהּ.
"רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע" - דְּבַר עֲרָוָה,
"מוּקְצֶה וְנֶעֱבַד" - עֲבוֹדָה זָרָה,
"וְאֶתְנָן" - דְּבַר עֲרָוָה,
"וּמְחִיר" - אִיתַּקַּשׁ לְאֶתְנָן[365] (דברים כג, יט).
"טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס" - קָסָבַר: סְפֵיקָא הוּא,

"רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן:
טוּמְטוּם
וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס - אֵין נִבְנָסִין לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר".

קָסָבַר: סְפֵיקָא הוּא,
מִיעֵט רַחֲמָנָא גַּבֵּי קָדָשִׁים - זָכָר וַדַּאי וּנְקֵבָה וַדַּאית, וְלֹא טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס,
מַעֲשֵׂר נַמִי גָּמַר "תַּחַת"[366] (ויקרא כז, לב) "תַּחַת" (ויקרא כב, כז) מִקָּדָשִׁים.

רש"י

ותנא דידן. תנא דמתניתין דתנא הכל לאתויי כל הני דמתניתין:
אי גמר. מעשר תחת תחת מקדשים:
הני נמי לא. דהא כולהו פסולי בקדשים דתניא בתמורה בפרק כל האסורין (דף כח.) מן הבהמה להוציא רובע ונרבע וכגון שאין בדבר אלא עד אחד דאי שני עדים בת קטלא היא דכתיב ואת הבהמה תהרוגו מן הבקר להוציא את הנעבד מן הצאן להוציא את המוקצה:
ואי לא יליף. מקדשים הני אחריני מחוסר זמן ויתום מנא ליה דאין מעשרין:
והני. רובע ונרבע וכולהו אינך רחמנא רבינהו דלעשרי ואף על גב דלא חזו להקרבה יאכלו במומן לבעלים:
כל שהמום פוסל בו דבר ערוה ועבודה זרה פוסלין בו. דהא אקשינהו רחמנא למום דכתיב (ויקרא כב) כי משחתם בהם מום בם:
טומטום ואנדרוגינוס ספיקא הוא. אי זכר אי נקבה הלכך ממה נפשך מיעשרי ורבי שמעון סבר בריה בפני עצמה היא:

---

[362] וּמִיָּד בֶּן נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֵלֶּה כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יֵרָצוּ לָכֶם
[363] וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ
[364] לֹא יְבַקֵּר בֵּין טוֹב לָרַע וְלֹא יְמִירֶנּוּ וְאִם הָמֵר יְמִירֶנּוּ וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל
[365] לֹא תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵיהֶם
[366] שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַה'

18. נז, א–ב

תָּנוּ רַבָּנָן:
"הַבֵּל נִבְנָסִין לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר,
חוּץ מִן: הַבְּלָאִים,
וְהַטְּרֵפָה,
דִּבְרֵי **רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יְהוּדָה אִישׁ בְּפַר בַּרְתּוֹתָא** שֶׁאָמַר מִשּׁוּם **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ**.

אָמַר **רַבִּי עֲקִיבָא**:
אֲנִי שָׁמַעְתִּי הֵימֶנּוּ, אַף: יוֹצֵא דּוֹפֶן,
וּמְחוּסַּר זְמָן,
וְיָתוֹם".

וְתַנָּא קַמָּא אִי גָּמַר "תַּחַת"[367] (ויקרא כז, לב) "תַּחַת" (ויקרא כב, כז) מִקָּדָשִׁים הָנֵי נַמִּי לָא.
וְאִי לָא גָּמַר:
בִּשְׁלָמָא טְרֵפָה - "כָּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט" (ויקרא כז, לב) כְּתִיב,
פְּרָט לִטְרֵפָה שֶׁאֵינָהּ עוֹבֶרֶת, אֶלָּא כִּלְאַיִם מְנָא לֵיהּ?

לְעוֹלָם גָּמַר,
נז,ב וּבְיוֹצֵא דּוֹפֶן ^סָבַר לָהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן,
דְּאָמַר: 'יוֹצֵא דּוֹפֶן' - וָלָד מְעַלְיָא הוּא.

וּדְלָא כְּרַבִּי יוֹחָנָן.
בִּמְחוּסַּר זְמָן סָבַר לָהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה.
יָתוֹם כְּגוֹן שֶׁהַשָּׁלַח קַיָּים.
וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְטַעֲמֵיהּ דְּאָמַר: "אֲפִילּוּ שָׁחַט אֶת אִמּוֹ וְהַשָּׁלַח קַיָּים - אֵין זֶה יָתוֹם".

רש"י

הני נמי לא. יוצא דופן ומחוסר זמן ויתום:
ולד מעליא הוא. במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ.) קא"ר שמעון דהרי זה כילוד ואמו טמאה לידה וריש לקיש מפרש טעמא בגמרא תלד לרבות יוצא דופן והכי נמי אמרינן כי יולד לרבות יוצא דופן:
ודלא כר' יוחנן. דאמר התם בההוא פירקא דמודה ר"ש לעניין קדשים שאינו קדוש דגמר לידה לידה מבכור דבעי רחם:
כר' שמעון. דאמר דנכנס לדיר להתעשר וכדפרשינן למילתיה לעיל בפרק הלוקח בהמה מן העובד כוכבים (דף כא.):
והשלח. והעור קיים כשיצא הולד לחוץ:

[367] שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַה'

19. **נז, ב**

[״**רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ** אוֹמֵר:
אֲפִילּוּ נִשְׁחֲטָה אִמָּהּ וְהַשֶּׁלַח קַיָּים - אֵין זֶה יָתוֹם״].

״הֵעִיד **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן סַתְרִיאֵל מֵעֲרַקַת לְבֵינָה** לִפְנֵי **רַבִּי**:
בְּמְקוֹמֵנוּ מַפְשִׁיטִין אֶת הַמֵּתָה וּמַלְבִּישִׁין אֶת הַחַי.

אָמַר **רַבִּי**:
נִתְגַּלְּתָה טַעֲמָא שֶׁל מִשְׁנָתֵינוּ.

חֲזִירִין שֶׁבְּמְקוֹמֵנוּ יֵשׁ לָהֶם שִׁשִּׁים רִבּוֹא קְלָפִים בְּבֵית הַמֶּסֶס שֶׁלּוֹ.
פַּעַם אַחַת נָפַל אֶרֶז אֶחָד שֶׁבְּמְקוֹמֵנוּ, וְעָבְרוּ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה קְרוֹנוֹת עַל חוּדּוֹ אַחַת.
פַּעַם אַחַת נָפְלָה בֵּיצַת בַּר יוֹכָנִי, וְטִבְּעָה שִׁשִּׁים בְּרַכִּים, וְשָׁבְרָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֲרָזִים״.

וּמִי שָׁדְיָא לֵיהּ?!
וְהָא כְּתִיב:
״כְּנַף רְנָנִים נֶעֱלָמָה [... כִּי תַעֲזֹב לָאָרֶץ בֵּיצֶיהָ״][368] (איוב לט, יג-יד)!

אָמַר **רַב אַשִׁי**:
הַהוּא - מוּזַרְתָּא הֲוַאי.

רש״י

בן סתריאל מערקת לבינה. מקום:
את המתה. כשמקשה מחמת הוולד מפשיטים עור האם שהיא מתה ומלבישין אותו לולד שהוא חי ומתקיים מפני דבר זה שעושין לו:
את החיה. זהו הולד:
נתגלתה טעמא של משנתינו. דודאי משום הכי קאמר רבי יהושע אם נולד כל זמן שהעור שהשלח קיים אינו יתום דכיון דהעור מהנה לולד דומה כמי שאמו קיימת:
ועוד העיד דבר זה חזירין שבמקומנו. לשון חזרת ירק שלועזים לטוגא:
בבית המסס. היינו אותן עלין קטנים כמו הבשר עצמו שיש באותו המסס של בהמה שקורין צינטולא:
ועוד העיד דבר זה פעם אחת כו׳ על חודו. על צידו ברוחבו שהוא עב כל כך שעברו עליו י״ו קרנות זו בצד זו על חודו כלומר ברוחבו של אילן:
בר יוכני. עוף הוא כדאמרינן בכמה דוכתי ואימא כביעא דבר יוכני:
טבעה. ממה שבתוכה:
והכתיב כנף רננים נעלמה. ומתפרש הכי בלשון נוטריקון נושא עולה ונתחטא שכך אמר הקב״ה וכי בראתי כנפים משובחות לאותו עוף בר יוכני שיש לה כח כל כך שנושאה ביצה גדולה כזאת ומגביה למעלה ומורידה בנחת בקינה אלמא דלא שדיא ליה נתחטא לשון ירידה וחבירו במסכת תענית (דף יט.) בן המתחטא לפני אביו:
מוזרתא הואי. בלע״ז טורני״ד שלא היתה ראויה לאפרוח לכך השליכה:

[368] יג כְּנַף רְנָנִים נֶעֱלָמָה אִם אֶבְרָה חֲסִידָה וְנֹצָה: יד כִּי תַעֲזֹב לָאָרֶץ בֵּיצֶיהָ וְעַל עָפָר תְּחַמֵּם:

20. נז, ב – נח, א

מַתְנִיתִין

שָׁלֹשׁ גְּרָנוֹת לְמַעֲשַׂר בְּהֵמָה: בְּפָרָס הַפָּסַח,
וּבְפָרָס הָעֲצֶרֶת,
וּבְפָרָס הֶחָג,
דִּבְרֵי **רַבִּי עֲקִיבָא**.

בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר:
בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בַּאֲדָר,
בְּאֶחָד בְּסִיוָן,
בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְ**רַבִּי שִׁמְעוֹן** אוֹמְרִים:
בְּאֶחָד בְּנִיסָן,
בְּאֶחָד בְּסִיוָן,
בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל.

וְלָמָּה אָמְרוּ: "בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל", וְלֹא אָמְרוּ: "בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי"?

מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב, וְאִי אֶפְשָׁר לְעַשֵּׂר בְּיוֹם טוֹב,
לְפִיכָךְ הִקְדִּימוּהוּ בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל.

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר:
בְּאֶחָד בֶּאֱלוּל - רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשַׂר בְּהֵמָה.

בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר:
הָאֱלוּלִים - מִתְעַשְּׂרִים בִּפְנֵי עַצְמָן.

כָּל הַנּוֹלָדִים מֵאֶחָד בְּתִשְׁרֵי עַד עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל - הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין.
חֲמִשָּׁה לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וַחֲמִשָּׁה לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה - אֵינָן מִצְטָרְפִין.
חֲמִשָּׁה לִפְנֵי הַגּוֹרָן, וַחֲמִשָּׁה לְאַחַר הַגּוֹרָן - הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין.

אִם כֵּן,
לָמָּה נֶאֶמְרוּ: "שָׁלֹשׁ גְּרָנוֹת לְמַעֲשַׂר בְּהֵמָה"?

שֶׁעַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ הַגּוֹרָן - מוּתָּר לִמְנוֹר וְלִשְׁחוֹט,
הִגִּיעַ הַגּוֹרָן - לֹא יִשְׁחוֹט,
וְאִם שָׁחַט - פָּטוּר.

גְּמָרָא

מַאי שְׁנָא תְּלָת?

אָמַר **רַבָּה בַּר שֵׁילָא**:
לָקֳבֵל: חוּרְפֵי,
וְאַפְלֵי,
וְקַייְטֵי.

וּמַאי שְׁנָא בְּהָנֵי זִימְנֵי?

אָמַר **רַבִּי תַּנְחוּם בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא אִישׁ כְּפַר עַכּוֹ**:
נח,א כְּדֵי שֶׁתְּהֵא בְּהֵמָה מְצוּיָה לְעוֹלֵי רְגָלִים.
וְאַף עַל גַּב דְּתָנַן:
"עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ הַגּוֹרָן - מוּתָּר לִמְנוֹר וְלִשְׁחוֹט",
נִיחָא לֵיהּ דְּלִיתְעֲבִיד מִצְוָה בְּמָמוֹנֵיהּ, וְהָדַר לְזַבּוּן וְלֵיכוֹל.

וְאַמַּאי קָרֵי לֵיהּ "גּוֹרָן"?

רַשִׁ"י

מתני'
שלש גרנות למעשר בהמה. כלומר בשלשה פרקים בשנה הוי זמן מעשר בהמה שהבהמות שיולדו לו בין פרק לפרק צריך לו לעשר כשיגיע הפרק דמשיגיע הפרק לא יאכל מהן לכתחלה מדרבנן בלא מעשר אבל קודם לכן מותר דמצוה בעלמא הוא לעשר בהמותיו דהעשירי קודש מאחר שקרא עליו שם אבל הרשות בידו לאוכלו בלא מעשר אבל בהני שלשה זמנים הצריכוהו חכמים שלא יאכל לכתחלה בלא מעשר ובגמרא מפרש מאי שנא בהני זמנים ומאי טעמא נקט לשון גרנות:
פרוס. מפרש בגמרא כמה הוא וטעמא דכל הני תנאי מפרש בגמרא:
והן גרנות של מעשר בהמה. דטבולין הבהמות מדרבנן:
ואי אפשר לעשר בי"ט. כדמפרש בגמרא משום סקרתא שצריך לסקור בסיקרא העשירי וביו"ט אי אפשר מפני שצובע:
ראש השנה. דאותן שנולדו קודם לכן אין נכנסין לדיר להתעשר עם אותן שיוולדו מכאן ואילך משום דהוי חדש וישן:
האלולים. אותן שנולדו באלול אין מתעשרין לא עם בני תשרי ולא עם בני אב וטעמא מפרש בגמרא דמספקא ליה אי הלכה כרבי מאיר או כרבי שמעון באחד בתשרי הלכך מתעשרין בפני עצמן:
כל הנולדין כו'. אתאן לרבי אלעזר ורבי שמעון דאמרי באחד בתשרי ראש השנה למעשר בהמה:
מצטרפין. לכונסן לדיר אחד:
לפני הגורן. מאלו שלש גרנות שאין הגורן מפסיק:
למה נאמר. למאי הלכתא:
למכור ולשחוט. לכתחלה בלא מעשר:

גמ'
לקבל חורפי ואפלי וקייטי. שיש בהמות שמבכירות לילד קודם הפסח ויש בהמות שמאחרות עד בין פסח לעצרת ויש שאינן יולדות עד בין עצרת לחג וכנגדם תיקנו חכמים זמנים אלו חרפי בפרוס הפסח אפלי בפרוס עצרת קייטי בפרוס החג ואית דגרסי קייטי בפרוס עצרת ואפלי בפרוס החג:
כדי שתהא בהמה מצויה. דכיון דאין גורן מעשר בהמה עד פרוס הרגלים ומשהי אינשי בהמתן עד אותו זמן דלא לשחטינהו עד שיעשרם בזמן הגורן שהוא סמוך לרגל ונמצא שיהו בהמות מצויות לעולי רגלים ליקח מהן בין לאכילה בין לקרבנות ואע"ג דתנן וכו':
מצוה. להתעשר דליעשר:

דְּטָבְלָה כְּגוֹרֶן.

וְכַמָּה "פְּרָס"?

פֵּירֵשׁ **רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה**:
אֵין פְּרָס פָּחוֹת מֵחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם.

מַאי מַשְׁמַע?

אָמַר **רַבִּי אַבָּהוּ**:
"פְּרוֹס" - פַּלְגָא.

פַּלְגָא דְּמַאי?

פַּלְגָא דְּהִלְכוֹת פֶּסַח.

כִּי הָא דְּתַנְיָא:
"שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין בְּהִלְכוֹת פֶּסַח קוֹדֶם לַפֶּסַח - שְׁלֹשִׁים יוֹם.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת".

רש"י

דטבלה כגורן. מדרבנן כדאמרן במתני' דמשהגיע הגורן לא ימכור ולא ישחוט עד שיעשר:
פרוס. כמו פרוסה:
ל' יום. ופלגא הרי ט"ו יום:

21. **נח, א**

["בִּפְרָס הַפֶּסַח,
וּבִפְרָס הָעֲצֶרֶת,
וּבִפְרָס הֶחָג,
דִּבְרֵי **רַבִּי עֲקִיבָא**."]

בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר:
בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בַּאֲדָר,
בְּאֶחָד בְּסִיוָן,
["בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב"].

בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי רַבִּי עֲקִיבָא וּבֶן עַזַּאי?

רַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: אֲדָר הַסָּמוּךְ לְנִיסָן - זִימְנִין מָלֵא, וְזִימְנִין חָסֵר,
זִימְנִין דְּמִיקְלַע בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים, וְזִימְנִין דְּמִיקְלַע בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה,
וּמִשּׁוּם הָכִי לָא קְבִיעַ לֵיהּ זְמָן.
וּבֶן עַזַּאי סָבַר: אֲדָר הַסָּמוּךְ לְנִיסָן - לְעוֹלָם חָסֵר,
הֵילְכָךְ קְבִיעַ לֵיהּ זְמָן בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בַּאֲדָר.

"בְּאֶחָד בְּסִיוָן" -
אַיְידֵי דְּלָא נְפִישִׁי,
אִי אָמְרַתְּ: לִיקְדִים לִיעֱשֵׂר - עַד דְּמָטֵי רֶגֶל, שַׁלְמֵי לְהוּ.

"בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב" -
בֶּן עַזַּאי לְטַעֲמֵיהּ,
דְּאָמַר: "הָאֱלוּלִין - מִתְעַשְּׂרִין בִּפְנֵי עַצְמָן".

וְלִיעַשְּׂרִינְהוּ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים!

זִימְנִין דְּמְחַסְּרִין לֵיהּ לְאָב,
וּבָעֵינַן לְמֶיעֱבַד הֵכִירָא בְּחָדָשׁ וְיָשָׁן.

רש"י

ובן עזאי. נמי סבר דזמן הגורן הוי בפרוס החג ט״ו ימים קודם דמיום כ״ט דאדר עד ארביסר דניסן הרי ט״ו:
זימנין דמיקלע ביום ל׳. כי הוי אדר מלא:
לא קביע ליה זמן. באיזה יום של אדר איירי:
דלא נפישי. בהמות דנולדו מפרוס הפסח עד אותו זמן להכי לא מקדים ומעשר ט״ו ימים קודם הרגל כבשאר הרגלים:
דאי אמרת וכו׳ שלמי להו. דבתר דליהוו מעושרים ליזדבנו וליכלו כולהו בהמותן:
בפני עצמן. ולא עם אותן שנולדו קודם אלול ולהכי אי הוה מאחר שלא לעשר עד יום האחרון של אלול שהוא בפרוס החג ט״ו ימים אתי לערבובי הנהו דאלול והנהו דאב בהדדי וקמעשר מן החדש על הישן הילכך מקדים ומעשר הנהו דקיץ ביום האחרון של אב וקודם לא דכל כמה דמצינא לקרובי לרגל כי היכי דלא לישלמו קודם עבדינן:
ביום ל׳. של אב:
ובעינן היכירא. דנהי דליכא למימר דליתו לעשורי הנהו דאלול והנהו דאב בהדדי משום דאכתי הוו אותן של אלול מחוסרי זמן משום דאכתי יום ראשון של אלול הוא היכירא בעינן למיעבד דלא ליתו לעשורי היום ולמחר חדש וישן בהדדי חדש אלול וישן אב ולהכי לא מיעשרי הנהו דאב בחדש אלול כלל ואפילו ביום א׳:

22. נח, א

"רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים:
בְּאֶחָד בְּנִיסָן,
בְּאֶחָד בְּסִיוָן,
בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל".

"בְּאֶחָד בְּנִיסָן" -
כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל,
דְּאָמַר: "שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת".

"בְּאֶחָד בְּסִיוָן" -
כְּדַאֲמָרַן.

"בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל" -
רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן לְטַעֲמַיְיהוּ,
דְּאָמְרִי: "בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי - רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעְשַׂר בְּהֵמָה".

"וְלָמָּה אָמְרוּ: "בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל", וְלֹא אָמְרוּ: "בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי"?
מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב, וְאִי אֶפְשָׁר לְעַשֵּׂר בְּיוֹם טוֹב,
לְפִיכָךְ הִקְדִּימוּהוּ בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל".

וְתֵיפּוֹק לֵיהּ דְּבָעֵינַן לְמֶעֱבַד הֵכֵירָא בְּחָדָשׁ וְיָשָׁן!

'חֲדָא וְעוֹד' קָאָמַר,
חֲדָא - דְּבָעֵינַן לְמֶעֱבַד הֵכֵירָא בְּחָדָשׁ וְיָשָׁן,
וְעוֹד - "מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב, וְאִי אֶפְשָׁר לְעַשֵּׂר בְּיוֹם טוֹב",
מְשׁוּם סַקְרָתָא.

רש"י

כרשב"ג דאמר. דהלכות הפסח שתי שבתות קודם ובאותו זמן נמי מעשרינן ולהנהו תנאי לית להו פרוס:
באחד בתשרי וכו'. ולהכי לא מצי לאחורי מלעשר טפי מיום אחרון של אלול דבעינן היכירא בין חדש לישן ובמס' ר"ה (דף ח.) מפרש טעמייהו דר' אלעזר ור"ש וטעמא דר"מ:
סקרתא. בלע"ז מצו"א שצובעין העשירי:

23. נח, א-ב

"**רַבִּי מֵאִיר** אוֹמֵר:
בְּאֶחָד בֶּאֱלוּל - רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעְשַׂר בְּהֵמָה.
בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר:
הָאֱלוּלִים - מִתְעַשְּׂרִים בִּפְנֵי עַצְמָן".

תַּנְיָא:
"אָמַר **בֶּן עַזַּאי**:
הוֹאִיל וְהָלְלוּ אוֹמְרִים בָּךְ, וְהָלְלוּ אוֹמְרִים בָּךְ - הָאֱלוּלִין מִתְעַשְּׂרִין לְעַצְמָן".

וְלֵיחֵזֵי טַעֲמֵיהּ דְּמַאן מִסְתַּבַּר!

וְכִי תֵּימָא: לָא מָצֵי קָאֵי אַטַּעְמַיְיהוּ,
וְהָתַנְיָא:
"**בֶּן עַזַּאי** אוֹמֵר:
כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל דּוֹמִין עָלַי בִּקְלִיפַּת הַשּׁוּם,
חוּץ מִן הַקֶּרַח הַזֶּה"!

אָמַר **רַבִּי יוֹחָנָן**:
מִפִּי הַשְּׁמוּעָה אֲמָרוּהָ, מִפִּי חַגַּי זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי.

תַּנְיָא:
"בְּאֵיזֶה צַד אָמַר בֶּן עַזַּאי: הָאֱלוּלִים מִתְעַשְּׂרִין לְעַצְמָן?
נוֹלְדוּ לוֹ חֲמִשָּׁה בְּאָב, וַחֲמִשָּׁה בֶּאֱלוּל - אֵין מִצְטָרְפִין.
חֲמִשָּׁה בֶּאֱלוּל, וַחֲמִשָּׁה בְּתִשְׁרֵי - אֵין מִצְטָרְפִין.
חֲמִשָּׁה בְּתִשְׁרֵי, וַחֲמִשָּׁה בְּאָב - מִצְטָרְפִין".

פְּשִׁיטָא!

מַהוּ דְּתֵימָא: כִּי הֵיכִי דְּמַפְסְקִי שָׁנִים - מַפְסְקִי גְּרָנוֹת,
קָא מַשְׁמַע לָן.

כְּדְתָנַן:
"חֲמִשָּׁה לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וַחֲמִשָּׁה לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה - אֵין מִצְטָרְפִין.
חֲמִשָּׁה לִפְנֵי הַגּוֹרָן, וַחֲמִשָּׁה לְאַחַר הַגּוֹרָן - הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין".

אָמַר **רָבָא**:
לְדִבְרֵי בֶן עַזַּאי,
נוֹלְדוּ לוֹ חֲמִשָּׁה בְּאָב, וַחֲמִשָּׁה בֶּאֱלוּל, וַחֲמִשָּׁה בְּתִשְׁרֵי - כּוֹנְסָן לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר,
נח,ב וְנוֹטֵל אֶחָד מִן הָאֱלוּלִין,
וְהַשְּׁאָר - פְּטוּרִין.

מִמַּה נַפְשָׁךְ,
אִי בְּאֶחָד בֶּאֱלוּל רֹאשׁ הַשָּׁנָה - דְּאֱלוּל וְתִשְׁרֵי מִצְטָרְפִין, וּדְאָב פְּטוּרִים,
וְאִי בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - דְּאָב וֶאֱלוּל מִצְטָרְפִין, דְּתִשְׁרֵי פְּטוּרִין.
מַאי אָמְרַתְּ?
לְיַצְרְפוּ לְגוֹרָן אַחֵר?
עֲשִׂירִי וַדַּאי אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא סָפֵק.

פְּשִׁיטָא!

מַהוּ דְּתֵימָא: לְגָזוֹר דִּילְמָא אָתֵי לְמִישְׁקַל מֵהָנָךְ,
קָא מַשְׁמַע לָן.

רש"י

הואיל והללו אומרים כך. דר"מ אומר באחד באלול ור"א ור"ש אומרים באחד בתשרי אני איני יודע הלכה כמי הילכך האלוליים כו':
חוץ מן הקרח הזה. היינו ר"ע והא דגרסינן בכוליה הש"ס רבי יהושע בן קרחה היינו בן של ר"ע כדגרסינן התם (שבועות דף ו.) אמר לו ר' יהושע בנו של ר"ע לר"ע אלמא דבן עזאי היה חכם גדול והיה יודע להבחין איזה טעם יפה וה"נ הוי מצי למיקם אטעמייהו הי מיסתבר שפיר:
מפי שמועה אמרוה. דבין ר"מ ור"א ור"ש אמרי מילתייהו מפי השמועה מפי חגי זכריה ומלאכי ולכן לא היה רוצה בן עזאי לסמוך על מעשיו ולקבוע הלכה בהכרעתו:
ה' בתשרי וה' באב. שאחריו מצטרפין אע"פ שיש גרנות בינתיים:
ונוטל אחד מן האלולין. ולא שיכוין ויוציאנו בעשירי דהא כתיב לא יבקר אלא כמדומה כגון שמנאן רבוצין או עומדין דהשתא א"א לכווני דליהוי אחד מן האלולין עשירי אבל אם היה מעבירם בפתח תחת השבט לא ידע כי נפיק בריש עשרה וה"נ. אמרינן לקמן רבוצין או עומדין הרי אלו מעושרין:
ודאב פטורין. דליכא מאותה שנה אלא חמשה:
מאי אמרת לצטרפו. הנך חמשה דתשרי לגורן אחר עם אותן שיולדו לאחר כן באותה שנה עצמה יצטרפו עמהן בפרוס הפסח:
לא אפשר. משום דעשירי ודאי אמר רחמנא דיהיה קודש ולא ספק כגון הכא דשמא אלו ה' דתשרי נפטרו כבר באותו שנטל מן האלולין דאלול ר"ה:
פשיטא. דמן האלולין נוטל דאי מהנהו דאב לא ליהוי עשירי דשמא אלול ר"ה וליכא משנה שעברה אלא ה' וליכא בהו דין מעשר ואי מהנהו דתשרי אהנך י' דאב ואלול דילמא תשרי ר"ה וליכא נמי דין מעשר בהנהו ה' ותו דהנך י' באב ואלול לא ליהוו מעושרים:
למישקל מהנך. דאב ותשרי:

24. נח, ב

מַתְנִיתִין

בְּאֵי זֶה צַד מְעַשְּׂרִין?

בּוֹנָן לַדִּיר,
וְעוֹשֶׂה לָהֶם פֶּתַח קָטָן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהוּ שְׁנַיִם יְכוֹלִין לָצֵאת בְּאַחַת,
וּמוֹנִין: אֶחָד, שְׁנַיִם, שְׁלֹשָׁה, אַרְבָּעָה, חֲמִשָּׁה, שִׁשָּׁה, שִׁבְעָה, שְׁמוֹנָה, תִּשְׁעָה,
וְהַיּוֹצֵא עֲשִׂירִי - סוֹגֵר בְּסִיקְרָא,
וְאוֹמֵר: "הֲרֵי זֶה מַעֲשֵׂר".

לֹא סְקָרוֹ בְּסִיקְרָא,
וְלֹא מְנָאָן בַּשֵּׁבֶט,
אוֹ שֶׁמְּנָאָן רְבוּצִים,
אוֹ עוֹמְדִים - הֲרֵי אֵלּוּ מִתְעַשְּׂרִין.

הָיָה לוֹ מֵאָה, וְנָטַל עֲשָׂרָה,
עֲשָׂרָה, וְנָטַל אֶחָד - אֵין זֶה מַעֲשֵׂר.
רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
מַעֲשֵׂר.

קָפַץ אֶחָד מִן הַמְּנוּיִין לְתוֹכָן - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין.
מִן הַמְּעוּשָּׂרִין לְתוֹכָן - בּוּלָּם יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ,
וְיֵאָבְלוּ בְּמוּמָן לַבְּעָלִים.

גְּמָרָא

תָּנוּ רַבָּנַן:
"בְּאֵי זֶה צַד מְעַשֵּׂר?

בּוֹנָן לַדִּיר,
וְעוֹשֶׂה לָהֶם פֶּתַח קָטָן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהוּ שְׁנַיִם יְכוֹלִין לָצֵאת בְּאֶחָד,
אִימּוֹתֵיהֶם מִבַּחוּץ, וְהֵם מִבִּפְנִים,
וְגוֹעוֹת, וְיוֹצְאוֹת לִקְרַאת אִמָּן".

וְלִפְקִינְהוּ אִינְהוּ!

"יַעֲבֹר"[369] (ויקרא כז, לב) כְּתִיב, וְלֹא שָׁיַיעֲבִירוּהוּ.

וְלִשְׁדֵּי לְהוּ יָרָקָא, וְלִיפְקוּ לְוָתֵיהּ!

אָמַר **רַב הוּנָא**:
גְּזֵירָה מִשּׁוּם לָקוּחַ,
וּמִשּׁוּם יָתוֹם.

רש"י

מתני'
לצאת כאחד. שאם היו יוצאים כאחד יהיו תשיעי ועשירי מקולקלין כדלקמן:
רבוצים. שכובים:
ונטל עשרה עשרה. כלומר שלא מנאן אחד שנים ג' אלא י' בבת אחת נטל בכל פעם ופעם ומכל עשרה נטל אחד למעשר אין זה מעשר משום דצריך למנותן כדי שיהא עשירי למנינא קודש:
טעמא דרבי יוסי מפרש בגמ':
מן המנויין. מאותן שכבר עברו בפתח תחת השבט אע"פ שאינן עדיין מעושרין וכגון שמנה וחזר אחד מהן וקפץ לתוך הדיר דהמנויין הויין פטורין במנין הראוי כדמפרש בגמ' ומשום דאין ידוע איזה הפטור לכך כל מה שבדיר פטורין:
מן המעושרין. מן המעושרות גופייהו:

גמ'
יתום. שמתה אמו קודם שנולד והשתא אי הוה שדו ירקא הוה נפיק נמי יתום דמיפטר ואע"ג דאיכא יתום דמיחייב כגון שנולד ואח"כ מתה אמו וההוא לא נפיק אלא ע"י ירקא מ"מ בהא דמעמיד אמותיהן של אלו מבחוץ ליהוי ליה הכירא ויהיה נזכר דיתום ולקוח לאו בני עשורי נינהו:

[369] וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וְצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה'

25. נח, ב – נט, א

תָּנוּ רַבָּנָן:
"כָּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר"[370] (ויקרא כז, לב) - פָּרָט לְטָרֵיפָה שֶׁאֵינָהּ עוֹבֶרֶת.

"תַּחַת הַשָּׁבֶט" - מִצְוָה לִמְנוֹתָן בְּשֵׁבֶט.
לֹא מְנָאָן בְּשֵׁבֶט,
אוֹ שֶׁמְּנָאָן רְבוּצִים,
אוֹ עוֹמְדִים - מְנַיָּן?
תַּלְמוּד לוֹמַר: "הָעֲשִׂירִי ... קֹדֶשׁ" - מִכָּל מָקוֹם.

וְאֵין לִי אֶלָּא שֶׁקָּרָא שְׁמוֹ "עֲשִׂירִי",
לֹא קָרָא שְׁמוֹ "עֲשִׂירִי" - מְנַיָּן?
תַּלְמוּד לוֹמַר: "יִהְיֶה קֹדֶשׁ" - מִכָּל מָקוֹם.

יָכוֹל הָיוּ לוֹ מֵאָה, וְנָטַל עֲשָׂרָה,
עֲשָׂרָה, וְנָטַל אֶחָד - יָכוֹל יִהְיוּ מְעוּשָּׂרִין?
תַּלְמוּד לוֹמַר: "עֲשִׂירִי", וְאֵין זֶה עֲשִׂירִי.
רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
מַעֲשֵׂר".

מַאי טַעֲמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה?

סָבַר לֵיהּ כְּאַבָּא אֶלְעָזָר בֶּן גּוֹמֵל,
דְּתַנְיָא:
"**אַבָּא אֶלְעָזָר בֶּן גּוֹמֵל** אוֹמֵר:
"וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם"[371] (במדבר יח, כז),
בִּשְׁתֵּי תְּרוּמוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר:
אַחַת - תְּרוּמָה גְּדוֹלָה,
וְאַחַת - תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר.
בְּשֵׁם שֶׁהַתְּרוּמָה גְּדוֹלָה - נִיטֶּלֶת בְּאוֹמֶד וּבְמַחֲשָׁבָה,
נט,א אַף תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר - נִטֶּלֶת בְּאוֹמֶד וּבְמַחֲשָׁבָה".
וּמַעֲשֵׂר - קְרֵייהּ רַחֲמָנָא 'תְּרוּמָה',
דִּכְתִיב: "כִּי אֶת מַעְשַׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה' תְּרוּמָה נָתַתִּי לַלְוִיִּם לְנַחֲלָה" (במדבר יח, כד).
וְאִיתְקַשׁ מַעֲשַׂר בְּהֵמָה לְמַעֲשַׂר דָּגָן,
מַה מַּעֲשַׂר דָּגָן - נִיטָּל בְּאוֹמֶד וּבְמַחֲשָׁבָה,
אַף מַעֲשַׂר בְּהֵמָה - נִיטָּל בְּאוֹמֶד וּבְמַחֲשָׁבָה.

רש"י

טריפה אינה עוברת. כגון שנשברו רגליה מן הארכובה ולמעלה ולא מצי למיזל: ה"ג יכול היו לו מאה וכו':
בשתי תרומות. ואע"ג דלא כתיב האי קרא דתרומתכם אלא בתרומת מעשר נפקא לן דמיירי בתרומה גדולה מדכתיב כדגן מן הגורן כלומר כתרומה גדולה שנוטל ישראל מגרנו והשתא איתקש תרומת מעשר לתרומה גדולה להאי מילתא דמה תרומה גדולה וכו':
באומד. שמאמד בדעתו כך וכך יש בכרי הזה ולפי אומדנותו נוטל תרומה:
במחשבה. שמחשב [ואומר] שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה כדאמרינן (דמאי פ"ז מ"ד) לגבי לוקח יין מבין הכותים ולהכי קרי ליה מחשבה משום דאינו מונה אותן אי נמי נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר ותרוייהו אומד ומחשבה נפקא לן מונחשב:
איתקש. בריש פירקין (לעיל נג:) ואת מעשרותיכם בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה וא' מעשר דגן:

---

[370] וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וְצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה'
הגהות הב"ח ושיטה מקובצת. גירסת וילנא: "תַּחַת"

[371] וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן הַגֹּרֶן וְכַמְּלֵאָה מִן הַיְקָב

26. נט, א

אָמַר רָבָא:
עֲשִׂירִי - מֵאֵלָיו הוּא קָדוֹשׁ.

מְנָא לֵיהּ לְרָבָא הָא?

אִילֵימָא מֵהָא דְּתַנְיָא:
"אֵין לִי אֶלָּא שֶׁקָּרָא שְׁמוֹ "עֲשִׂירִי",
לֹא קָרָא שְׁמוֹ "עֲשִׂירִי" - מִנַּיִן?
תַּלְמוּד לוֹמַר: "עֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ"[372] (ויקרא כז, לב) - מִכָּל מָקוֹם".

וְדִלְמָא "עֲשִׂירִי" הוּא דְּלָא קָרְיֵיהּ, "קֹדֶשׁ" קָרְיֵיהּ!

אֶלָּא מֵהָא דְּתַנְיָא:
"קָרָא לַתְּשִׁיעִי "עֲשִׂירִי", וְיָצָא הָעֲשִׂירִי וְלֹא דִּבֵּר: הַתְּשִׁיעִי - נֶאֱכָל בִּמְומוֹ, וְהָעֲשִׂירִי - מַעֲשֵׂר".

וְדִלְמָא שָׁאנֵי הָתָם,
דְּאִיבָּרַר לֵיהּ עֲשִׂירִי!

אִי נַמִי,
דְּאַחֲוֵי עִילָּוֵיהּ!

אֶלָּא מֵהָא דְּתַנְיָא:
"קָרָא לַתְּשִׁיעִי "עֲשִׂירִי", וּמֵת עֲשִׂירִי בַּדִּיר: תְּשִׁיעִי - נֶאֱכָל בִּמְומוֹ, וְכוּלָּם - פְּטוּרִין".
מַאי טַעֲמָא כּוּלָּם פְּטוּרִין?
לָאו, מְשׁוּם דְּקִדַּשׁ לֵיהּ עֲשִׂירִי.

וְדִלְמָא דְּאִיפְּטְרוּ בְּמִנְיַן הָרָאוּי.
דְּהָאָמַר רָבָא:
מִנְיַן הָרָאוּי - פּוֹטֵר!

אֶלָּא מֵהָא דְּתַנְיָא:
"קָרָא לַתְּשִׁיעִי "עֲשִׂירִי", וְנִשְׁתַּיֵּיר עֲשִׂירִי בַּדִּיר: הַתְּשִׁיעִי - נֶאֱכָל בִּמְומוֹ, וְהָעֲשִׂירִי - מַעֲשֵׂר".

רש"י

קדוש מאליו. שאם מנה עשר ונשתייר עשירי בדיר אע"פ שלא יצא ולא מנאו קדוש מאליו:
ודילמא עשירי לא קרייה רחמנא. דליהוי ליה דין מעשר להעלותו לירושלים ולהקריבו אלא קדוש גרידא קרייה רחמנא דקדושה חלה עליו ואינו נאכל אלא במומו ענין אחר ודילמא עשירי לא קרייה שלא קרא שמו עשירי אלא קדש קרא שמו ולהכי הוי מעשר אבל היכא דלא קראו כלל לא ליהוי קדוש כשאר מעשר. ולא מפי המורה:
דאיברר ליה עשירי. שלפי שיצא בסוף תשעה נברר מעצמו שהוא עשירי ולכך הוי כשאר מעשר אע"פ שלא קרא עליו שם אי נמי ברייתא קמיירי כגון דאחוי עליה כשיצא הראה עליו באצבעו שיהא מעשר אלא שלא דבר בפיו אבל היכא דנשתייר בדיר ולא קרא לו שם לא שמעינן אכתי דליהוי קדוש כשאר מעשר:
תשיעי נאכל במומו. הואיל וקראו עשירי דתמורת שם מעשר מקדש לפניו ולאחריו כדלקמן אבל האחרים מיהא לא נפטרו אז הואיל והוא תשיעי למנין הבהמות:
וכולם פטורין. השמונה שיצאו כבר:
דקדש ליה עשירי. מאליו בדיר אע"פ שלא יצא:
במנין הראוי. כשיצאו תשעה בפתח היה שם מנין הראוי לעשר שעדיין היה עשירי קיים שהיה ראוי לצאת אחריהם ולפוטרן וכיון דראוי לצאת דמי כמאן דיצא כבר ופטר את המנין ולקמן מפרש טעמא אבל איהו גופיה מיהא לא הוה קדוש עד שיצא:
והעשירי מעשר. אלמא אע"ג דלא יצא קדוש מאליו בדיר והשתא פריך אהך ברייתא דקתני התשיעי נאכל במומו והתניא וכו':

[372] וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וְצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה'

27. נט, א–ב

["קְרָא לַתְּשִׁיעִי "עֲשִׂירִי", וְנִשְׁתַּיֵּיר עֲשִׂירִי בַּדִּיר: הַתְּשִׁיעִי - נֶאֱכָל בְּמוּמוֹ, וְהָעֲשִׂירִי - מַעֲשֵׂר"].

וְהָתַנְיָא:
"תְּשִׁיעִי - חוּלִּין"!

תָּנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת:
הָא מַנִּי?
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה הִיא.
דְּתַנְיָא:
"**רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה** אוֹמֵר מִשּׁוּם **רַבִּי שִׁמְעוֹן**:
נט,ב אַף הַתְּשִׁיעִי - אֵינוֹ קָדוֹשׁ, אֶלָּא אִם כֵּן נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ.
וְהַדִּין נוֹתֵן:
וּמָה אַחַד עָשָׂר, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה קְדוּשָּׁה לִיקָּרֵב - אֵינוֹ קָדוֹשׁ,
אֶלָּא אִם כֵּן נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ,
תְּשִׁיעִי, שֶׁאֵין עוֹשֶׂה קְדוּשָּׁה לִיקָּרֵב: אֵינוֹ דִּין שֶׁאִם נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ - אֵין,
אִי לֹא - לֹא?!".

הֵיא הַנּוֹתֶנֶת:
אַחַד עָשָׂר, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה קְדוּשָּׁה לִיקָּרֵב: אִי נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ - אֵין,
אִי לֹא - לֹא,
תְּשִׁיעִי, שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה קְדוּשָּׁה לִיקָּרֵב - אַף עַל גַּב דְּלֹא נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ!

אִי נַמִי,
אַחַד עָשָׂר, דְּאִיבָּרַר לֵיהּ עֲשִׂירִי: אִי נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ - אֵין,
אִי לֹא - לֹא,
תְּשִׁיעִי, דְּאַכַּתִּי לָא אִיבָּרַר לֵיהּ עֲשִׂירִי - וְאַף עַל גַּב דְּלֹא נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ!

תּוּ לָא מִידֵי.

רש"י

אף התשיעי. דכי היכי דאם קרא לאחד עשר עשירי אינו קדוש אלא א"כ נעקר שם מעשר מן העשירי שלא קרא לעשירי עשירי אלא תשיעי וכדאמרינן לקמן במתניתין זה הכלל כל שלא נעקר וכו' ובסיפא דהך ברייתא מפרש טעמא משום דאחד עשר עושה קדושה ליקרב א"נ אחד עשר דאיברר כו' אף תשיעי אם קראו עשירי לא יהא נאכל אלא במומו אא"כ נעקר שם העשירי מן העשירי כגון שקראו תשיעי ולהכי הכא דלא נעקר אמרינן דהתשיעי חולין והדין נותן גבי תשיעי נמי בעינן דליהוי נעקר שם עשירי ממנו כלומר מן העשירי עצמו:
ליקרב. כדאמרינן לקמן שאם קרא לאחד עשר עשירי קרב שלמים ומפקינן מקרא ואע"פ שהוא חמור כל כך אינו קדוש אלא א"כ נעקר מן העשירי שם עשירי כגון שקראו לעשירי תשיעי וכדאמרי' לקמן זה הכלל כו':
תשיעי שהוא קל כך שאינו עושה קדושה ליקרב. אע"פ שקראו עשירי אינו קרב אלא קדוש להא מלתא גרידא דאינו נאכל אלא במומו כדלקמן אינו דין וכו':
אי לא לא. ליהוי קדוש כלל:
היא הנותנת. מהדר הש"ס דודאי גבי תשיעי דין הוא דאע"ג דלא נעקר שם עשירי הימנו דלהוי חל עליה קדושה שלו משום דגבי אחד עשר דין הוא דאי נעקר אין אי לא לא משום דקדושה שלו חמורה היא שהרי קרב כדלקמן ולכך דין הוא דבעינן עקירה עד דתיחול על ההיא קדושה חמורה:
אבל תשיעי דקדושתו קלה דאינו קדוש לקרב. אלא שלא יהא נאכל אלא במומו דין הוא דההיא קדושה קלה תיחול בדבר קל כגון דקראו עשירי ואע"ג דלא נעקר שם מעשר מן העשירי עצמו:
אי נמי. איכא למימר טעמא אחרינא:
י"א דאיברר ליה עשירי. שכבר יצא העשירי קודם שיצא האחד עשר ונברר מעצמו שהוא מעשר ולהכי דין הוא דלא ליהוי אחד עשר קדוש אע"פ שקראו עשירי אא"כ נעקר שם מעשר מן העשירי דלאחר עשירי גמור היכי אפשר עשירי אחר בסמוך לו:
אע"ג דלא נעקריה. ואזיל וקראו עשירי לזה:
תו לא מידי. ליכא למימר בהאי דינא דקאמר היא הנותנת דודאי דין הוא דתיהוי קדוש אע"ג דלא נעקר:

28. נט, ב

אָמַר רָבָא:
מִנְיָן הָרָאוּי - פּוֹטֵר.

מְנָא לֵיהּ לְרָבָא הָא?

אִילֵימָא מֵהָא דְּתָנַן:
"קָפַץ אֶחָד מִן הַמְּנוּיִין לְתוֹכָן - בּוּלָּן פְּטוּרִין".
מְנוּיִין גּוּפַיְיהוּ דְּאִיפְּטְרוּ - לָאו, בְּמִנְיָן הָרָאוּי.

וְדִלְמָא דְּעִשֵּׂר עִילָּוַיְיהוּ!

הַהִיא לָא מָצֵית אָמְרַתְּ,
הָא תָּנֵי: "מִן הַמְּעוּשָּׂרִין לְתוֹכָן"!

וְדִלְמָא: מַאי "מְעוּשָּׂרִין"?
מַעֲשֵׂר דַּוְקָא.

דַּיְקָא נַמִּי,
דְּקָתָנֵי: "יִרְעוּ".

אֶלָּא אָמַר רָבָא:
אָמַר קְרָא: "יַעֲבֹר"[373] (ויקרא כז, לב), וְלֹא שֶׁכְּבָר עָבַר.
מַאי "שֶׁכְּבָר עָבַר"?
אִי דְּעִשֵּׂר עִילָּוַיְיהוּ - צְרִיכָא לְמֵימְרָא?!
אֶלָּא לָאו, דְּאִיפְּטְרוּ לְהוּ בְּמִנְיָן הָרָאוּי.
שְׁמַע מִינָּהּ.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרָבָא:
"הָיוּ לוֹ עֲשָׂרָה טְלָאִים וְהִבְנִיסָן לַדִּיר, וּמָנָה חֲמִשָּׁה, וּמֵת אֶחָד מֵהֶם,
אִם מִן הַמְּנוּיִים מֵת - מוֹנֶה וּמַשְׁלִים עֲלֵיהֶם,
וְאִם מִשֶּׁאֵינָן מְנוּיִים מֵת: מְנוּיִים - פְּטוּרִין,
וְשֶׁאֵינָן מְנוּיִים - מִצְטָרְפִין לְגוֹרֶן אַחֵר".

רש"י

מנין הראוי פוטר. שאם היה לו עשרה טלאים והכניסן לדיר ומנה תשעה או שמונה ומת אחד מן הנשארים בדיר או יצא בפתח אחר שלא נתקדש העשירי פטורין אלו שמנה כבר משום דהוו מנין הראוי דבשעה שמנאן היו ראויין אלו שבדיר לצאת ולהתעשר העשירי עם אלו למנין דהשתא משמע לן דהיינו מאותו מנין שלא גמר עדיין שלא מנה אלא תשעה או שמנה כדפרישנא לעיל:
לתוכן. בדיר כולן פטורין משום דאיערב דהנהו שמנוין כבר פטורין אע"פ שעדיין לא עישר עליהן:
ודילמא דעישר עלייהו. והיינו מן המנויין כלומר מאותן שמנה ועישר עליהן:
מעשר. כלומר מן המעשרות עצמן:
ירעו. משום דכל חד וחד איכא לספוקי דהיינו הוא המעשר:
אלא לאו דאיפטרו וכו'. דהכי משמע ולא שכבר עבר בראוי דבשעה שעבר היה ראוי להתעשר מאלו שבדיר דההוא ודאי משום דאיפטר במנין הראוי:
ומנה חמשה. לאו דוקא נקט ה':
מנויין פטורין. משום דהוו מנין הראוי:

[373] וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וְצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה'

29. נט, ב

וְאָמַר רָבָא:
הָיוּ לוֹ אַרְבָּעָה עָשָׂר טְלָאִים וְהִכְנִיסָן לַדִּיר,
וְיָצְאוּ שִׁשָּׁה בְּפֶתַח זֶה, וְאַרְבָּעָה בְּפֶתַח זֶה, וְאַרְבָּעָה נִשְׁתַּיְּירוּ שָׁם,
אוֹתָם אַרְבָּעָה, אִם בְּפֶתַח הַשִּׁשָּׁה יָצְאוּ: נוֹטֵל אֶחָד מֵהֶם,
וְהַשְּׁאָר - מִצְטָרְפִין לְגוֹרָן אַחֵר,
וְאִם לָאו: שִׁשָּׁה - פְּטוּרִין,
וְאַרְבָּעָה אַרְבָּעָה - מִצְטָרְפִין לְגוֹרָן אַחֵר.

יָצְאוּ אַרְבָּעָה בְּפֶתַח זֶה, וְשִׁשָּׁה בְּפֶתַח זֶה, וְנִשְׁתַּיְּירוּ שָׁם אַרְבָּעָה,
אִם אוֹתָם אַרְבָּעָה בְּפֶתַח הַשִּׁשָּׁה יָצְאוּ: נוֹטֵל מֵהֶם אֶחָד,
וְהַשְּׁאָר - פְּטוּרִים,
וְאִם לָאו: אַרְבָּעָה וְשִׁשָּׁה - פְּטוּרִים,
וְאַרְבָּעָה - מִצְטָרְפִין לְגוֹרָן אַחֵר.

יָצְאוּ אַרְבָּעָה בְּפֶתַח זֶה, וְאַרְבָּעָה בְּפֶתַח זֶה, וְנִשְׁתַּיְּירוּ שָׁם שִׁשָּׁה,
אִם אוֹתָן שִׁשָּׁה יָצְאוּ בְּפֶתַח אֶחָד: נוֹטֵל מֵהֶם אֶחָד,
וְהַשְּׁאָר - פְּטוּרִים,
וְאִם לָאו: אַרְבָּעָה - פְּטוּרִים,
וְשִׁשָּׁה - מִצְטָרְפִין לְגוֹרָן אַחֵר.

מַאי קָא מַשְׁמַע לָן?
דְּמִנְיָן הָרָאוּי - פּוֹטֵר?!
וְהָאֲמַר רָבָא חֲדָא זִמְנָא!

מַהוּ דְּתֵימָא: וַדַּאי מִנְיָן הָרָאוּי - אָמְרִינַן,
סָפֵק מִנְיָן הָרָאוּי, דַּחֲזִי לְהָכָא וְדַחֲזִי לְהָכָא - לָא אָמְרִינַן,
קָא מַשְׁמַע לָן.

רש"י

בפתח זה. שהיה לדיר שני פתחים:
נוטל אחד מהם. דהואיל ויצאו עשרה באותו פתח:
והשאר. הארבעה שיצאו בפתח אחר מצטרפין לגורן אחר דבמנין הראוי לא אפשר למפטרינהו להני משום שבשעה שיצאו בפתח אחד לא היה מנין ראוי דלא נשתיירו בדיר אלא ד' וד' לא אפשר לאיצטרופי לד' דליהוו בני עשורי:
ואם לאו. שלא יצאו הארבעה בפתח הששה אלא או נשתיירו בדיר או יצאו בפתח הארבעה אחרים:
ארבעה ראשונים והששה פטורין. משום דכי יצאו הארבעה תחלה הוו מנין ראוי דאכתי אישתייר בדיר עשרה שראוין להצטרף להם ולעשר עליהם וארבעה אחרונים שנשתיירו או יצאו בפתח שלישי מצטרפין לגורן אחר:
אם אותן ששה שנשתיירו יצאו בפתח אחד מהן. כלומר בפתח הארבעה הראשונים או בפתח הד' האחרונים:
נוטל אחד מהם. דהוו י' בפתח אחד:
ואם לאו. שלא יצאו לא בפתח אלו ד' ולא בפתח אלו ד' אלא בפני עצמן או נשתיירו בדיר:
ארבעה ראשונים וארבעה אחרונים פטורין. דכל ד' וד' שיצאו הניחו אחרים כדי להצטרף להן ולהתעשר עליהן דהנהו ששה שנשתיירו שדינן בין להכא בין להכא:
ודאי מנין הראוי. כגון שמנה ה' או ו' ונשתיירו בדיר כדי לצרף להן וליכא בדיר אלא אותו פתח דוודאי הוא דאותן שנשתיירו ראויין לצאת דרך אותו פתח עצמו ולהתעשר עם אלו שמנה כבר:
אבל ספק מנין הראוי. כגון שיצאו בשני פתחים ארבעה בפתח זה וארבעה בפתח זה דהנך ששה שנשתיירו ליכא למיקם עלייהו אי יצאו בפתח זה או בפתח זה וכיון דספק הוא אימא דלא אמרינן מנין הראוי למישדינהו בין להכא בין להכא לפטור את כולן קמשמע לן. ענין אחר הא דחזו הנך להכא ולהכא דשדינן להו בין להנך ארבע בין להנך ארבע היינו חשוב ספק ומפי המורה:

30. נט, ב – ס, א

וְאָמַר רָבָא:
הָיוּ לוֹ חֲמִשָּׁה עָשָׂר טְלָאִים,
לֹא יֹאמַר: אֶבְרוֹר עֲשָׂרָה וְאַכְנִיסֵם לַדִּיר, וְאֶטוֹל מֵהֶם אֶחָד,
וְהַשְּׁאָר - פְּטוּרִים,
אֶלָּא כּוֹנְסָן לַדִּיר, וּמוֹצִיא עֲשָׂרָה, וְנוֹטֵל מֵהֶם אֶחָד,
וְהַשְּׁאָר - מְצָטָרְפִין לְגוֹרָן אַחֵר.

תַּנְיָא נַמִּי הָכִי:
"הָיוּ לוֹ חֲמִשָּׁה עָשָׂר טְלָאִים,
ס,א לֹא יֹאמַר: אֶבְרוֹר עֲשָׂרָה, וְאֶטוֹל מֵהֶן אֶחָד,
וְהַשְּׁאָר - פְּטוּרִים,
אֶלָּא כּוֹנְסָן לַדִּיר, וּמוֹצִיא עֲשָׂרָה, וְנוֹטֵל מֵהֶן אֶחָד,
וְהַשְּׁאָר - מְצָטָרְפִין לְגוֹרָן אַחֵר".

וְהָתַנְיָא:
"תִּשְׁעָה עָשָׂר טְלָאִים,
לֹא יֹאמַר: אֶבְרוֹר עֲשָׂרָה, וְאֶטוֹל מֵהֶן אֶחָד,
וְהַשְּׁאָר - פְּטוּרִין.
אֶלָּא כּוֹנְסָן לַדִּיר, וּמוֹצִיא עֲשָׂרָה, וְנוֹטֵל מֵהֶן אֶחָד,
וְהַשְּׁאָר - פְּטוּרִין"!

תִּרְגְּמָהּ **רַב הוּנָא בַּר סְחוֹרָה** קַמֵּיהּ דְּ**רָבָא** בְּרִיגְלָא:
בְּדִיר שַׁיֵּישׁ לוֹ שְׁנֵי פְּתָחִים עָסְקִינַן,
וְיָצְאוּ תִּשְׁעָה בְּפֶתַח זֶה, וְתִשְׁעָה בְּפֶתַח זֶה,
דְּהָאֵיךְ חַד - חֲזִי לְהָכָא וּלְהָכָא.

וְלִישָּׁנֵי לֵיהּ:
כְּגוֹן שֶׁמָּנָה תִּשְׁעָה,
וְכִי מְטָא עֲשָׂרָה, קָרֵי "חַד" מֵרֵישָׁא!

קָסָבַר: עֲשִׂירִי - מֵאֵלָיו קָדוֹשׁ.

וְלִישָּׁנֵי לֵיהּ:
בְּגוֹרָן, וּמָנָאן זוּגוֹת זוּגוֹת!

קָסָבַר: עֲשִׂירִי לְמִנְיַן בְּהֵמוֹת - הוּא קָדוֹשׁ.

אָמַר **רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק**:
זַכַּאי אִימֵּיהּ דְּרַב הוּנָא בַּר סְחוֹרָה,
דְּשַׁנֵּי לֵיהּ שְׁמַעֲתָא בְּרִיגְלָא כִּשְׁמַעֲתֵיהּ.

רש"י

ט"ו טלאים. לא נקט משום דווקא אלא אורחא דמילתא לצרופי חמשה בהדי חמשה:
לא יאמר אברור עשרה. הכחושים והשאר פטורין משום דלא נשתיירו אלא חמשה דלאו בר עישורי נינהו:
אלא כונסן לדיר. כולן בין כחושים בין שמנים ותרי מילי אשמועינן חדא דאינו יכול לברור הכחושים וחדא אע"ג דלא נשתיירו אלא חמשה לא מצי למימר דליהוו פטורין לגמרי אלא מצטרפין לגורן אחר וכמדומה דלא איצטריך למימר דהא אמרינן לעיל (דף נז:) דחמשה לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן מצטרפין לעשרה אלא הכי פירושו לא יאמר וכו' והשאר ליהוו פטורין עכשיו שלא אכניסם בדיר עם האחרים ואע"פ שהגיע הגורן אוכל למכרן ולשוחטם הואיל ולאו בני עשורי נינהו דאין הגורן קובע אלא דבר הראוי למעשר והנך חמשה לאו בני עשורי נינהו אלא כונסן לדיר כולן ביחד ומוציא עשרה והשאר מצטרפין לגורן אחר על כרחו שהוקבע בדיר למעשר ולא יוכל למכור ולשוחטם:
בריגלא. בשבת שלפני הרגל שבו דורשים הלכות הרגל:
דהאיך חד. שנשתייר באחרונה הוי מנין הראוי בין להכא ובין להכא ופוטר את כולן והוא עצמו קדוש הוי בין שיצא בין שנשתייר באחרונה דעשירי קדוש מאליו:
קרא חד מרישא. שלא קראו עשירי אלא התחיל למנות כבתחלה אחד שנים שלשה ונמצא דהתשעה עשר היה עשירי ואפילו התשעה שמנה מתחלה נפטרו במנין הראוי:
מאליו קדוש. אע"פ שקראו אחד ונמצא שהתשעה אחרונים לא יהו פטורין:
זוגות זוגות. שנים כאחד וזוג עשירי לא היה רק אחד ויפטרו כולן במנין הראוי דההוא חד בתרא חזיא להכא ולהכא:
למנין בהמות. דלא אזלינן אחר פיו שאומר אחד שנים אלא אחר בהמות שהוציא וכיון שהוציא חמש זוגות שהן עשרה בהמות הוי חד מינייהו קדוש ואינך כולן דהוציא לאחר כן במאי ליפטרי הא לא הוי מנין הראוי:
זכאי אימיה דרב הונא בר סחורה דאשנייה ליה לרבא כשמעתיה. כלומר זכתה אמו של רב הונא בר סחורה שילדה בן כמותו שידע לתרץ לרבא שמועתו בתוך הדרשא ותרצה לו בשיטת שמועתו דהא דקאמר לעיל מנין הראוי פוטר והכי קא מתרץ רב הונא הכא דהא חד חזי להכא וחזי להכא:

31. ס, א

מַתְנִיתִין

יָצְאוּ שְׁנַיִם בְּאַחַת - מוֹנֶה אוֹתָם שְׁנַיִם שְׁנַיִם.
מְנָאָן אֶחָד - תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי מְקוּלְקָלִין.

קָרָא לַתְּשִׁיעִי "עֲשִׂירִי",
וְלָעֲשִׂירִי "תְּשִׁיעִי",
וְלָאַחַד עָשָׂר "עֲשִׂירִי" - שְׁלָשְׁתָּן מְקוּדָּשִׁין:
הַתְּשִׁיעִי - נֶאֱכָל בְּמוּמוֹ,
וְהָעֲשִׂירִי - מַעֲשֵׂר,
וְאַחַד עָשָׂר - קָרֵב שְׁלָמִים,
וְעוֹשֶׂה תְּמוּרָה,
דִּבְרֵי **רַבִּי מֵאִיר**.

אָמַר **רַבִּי יְהוּדָה**:
וְכִי יֵשׁ תְּמוּרָה עוֹשֶׂה תְּמוּרָה?!
אָמְרוּ מִשּׁוּם **רַבִּי מֵאִיר**:
אִילּוּ הָיָה תְּמוּרָה - לֹא הָיָה קָרֵב.

קָרָא לַתְּשִׁיעִי "עֲשִׂירִי",
וְלָעֲשִׂירִי "עֲשִׂירִי",
וְלָאַחַד עָשָׂר "עֲשִׂירִי" - אֵין אַחַד עָשָׂר מְקוּדָּשׁ.

זֶה הַכְּלָל:
כָּל שֶׁלֹּא נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי מִמֶּנּוּ - אֵין אַחַד עָשָׂר מְקוּדָּשׁ.

גְּמָרָא

אָמַר **רַבִּי יוֹחָנָן**:
מְנָאָן זוּגוֹת זוּגוֹת,
קִינְטְרָן קִינְטְרָן - עֲשִׂירִי לְמִנְיָנוֹ הוּא קָדוֹשׁ.

"לְמִנְיָנוֹ" - מַאי?

רַב מָארִי אָמַר:
לְמִנְיָן שֶׁלּוֹ הוּא קָדוֹשׁ.

רַב כָּהֲנָא אָמַר:
לְמִנְיַן בְּהֵמוֹת הוּא קָדוֹשׁ.

תָּנַן:
"יָצְאוּ שְׁנַיִם בְּאַחַת - מוֹנֶה אוֹתָן שְׁנַיִם שְׁנַיִם.
מְנָאָן אֶחָד - תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי מְקוּלְקָלִין".
בְּשִׁלָּמָא לְמַאן דְּאָמַר: לְמִנְיָן שֶׁלּוֹ הוּא קָדוֹשׁ - מִשּׁוּם הָכִי הָווּ תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי מְקוּלְקָלִין,
וְלָעֲשִׂירִי קָא קָרֵי לֵיהּ "תְּשִׁיעִי",
וְלָאַחַד עָשָׂר "עֲשִׂירִי",
אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: לְמִנְיַן בְּהֵמוֹת הוּא קָדוֹשׁ - לַתְּשִׁיעִי, "תְּשִׁיעִי" קָא קָרֵי לֵיהּ,
וְלָעֲשִׂירִי, "עֲשִׂירִי" קָא קָרֵי לֵיהּ!

אָמַר לָךְ רַבִּי יוֹחָנָן:
כִּי אָמִינָא אֲנָא - הֵיכִי דְּאִיכַּוֵּין לְאַפּוּקֵי זוּגוֹת זוּגוֹת,
הֵיכָא דְּנָפַק מִמֵּילָא - לָא.

תָּא שְׁמַע:
"מְנָאָן לְמַפְרֵעַ - עֲשִׂירִי שֶׁבְּמִנְיָן הוּא קָדוֹשׁ".
בְּשִׁלָּמָא לְמַאן דְּאָמַר: לְמִנְיָן בְּהֵמוֹת הוּא קָדוֹשׁ - שַׁפִּיר,
אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: לְמִנְיָן שֶׁלּוֹ הוּא קָדוֹשׁ - עֲשִׂירִי, "חַד" קָרֵי לֵיהּ!

אֲמַר **רָבָא**:
הוֹאִיל וְאִיתֵּיהּ בְּמִנְיָנָא פַּרְסָאָה, דְּקָרוּ לָעֲשָׂרָה "חַד".

רַשִׁ"י

מתני'
תשיעי ועשירי מקולקלין. כלומר אותו שקרא הוא תשיעי דהיינו עשירי ואותו שקרא הוא עשירי דהיינו אחד עשר עומדים לקלקלה שהוא סבור על התשיעי שהוא חולין ועל העשירי שהוא מעשר ואם עשה כן ולא נמלך בב"ד הרי הן מקולקלין כדקתני סיפא קרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי העשירי מעשר ואחד עשר קרב שלמים. פ"א הויין מקולקלין דלא חל עליהן קדושה ליקרב אלא נאכלין במומן דאע"ג דבעלמא אם קרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי העשירי קרב מעשר והאחד עשר קרב שלמים כדלקמן הני מילי היכא דלא טעה אלא מתשיעי ואילך אבל הכא כל המנין למעלה מתשיעי דקרא לשמיני שביעי ולשביעי ששי או לתשיעי שמיני לא הוו עשירי ואחד עשר קדושים ליקרב הואיל וטעה כל כך והא דקתני יצאו שנים כאחת לא מיירי מתשיעי ועשירי דהא מתשיעי ואילך קמפרש רבא דינא בגמרא אלא הכא מיירי כגון דטעה בחשבון מתשיעי ולמעלה כגון שיצאו שנים בשמיני וקראן שמיני אי נמי יצאו שנים בשביעי וקראן שביעי והא דקתני לקמן מנאן למפרע העשירי קדוש ההוא כדמפרש טעמא דמייתי לה במנינא דפרסאי דקרו לעשרה חדא ואית דמפרשי משום הכי מקולקלין דמיירי כגון דנתכוין למנותן אחד ובמס' נזירות בפ' ב"ש (דף לב.) אמרינן גבי מעשר טעותו ולא כוונתו ולא נהירא משום דא"כ אפי' קרא לתשיעי עשירי נמי ליהוי מקולקל בלא יצאו שנים כאחת ועוד למאן דפליג התם דאמר טעותו ואפי' כוונתו מאי איכא למימר ובנמוקי ר' מצאתי דמקולקלין היינו דקדושה חלה עליהן ומספקא ליה אמאי נקט לשון מקולקלין והכי נהירא טפי ואיכא למימר דפרושי קמפרש במשנה עצמה מ"ט מקולקלין משום דקרא לתשיעי עשירי וכו':
קרב שלמים. בגמ' מפיק מקרא:
וכי יש תמורה. דאחד עשר שקראו עשירי היינו תמורת מעשר ובמס' תמורה (דף יג.) גמרינן דאין תמורה עושה תמורה משום דכתיב תמורתו ולא תמורת תמורתו:
אילו היה תמורה. אותו אחד עשר לא היה קרב דתמורת מעשר אינה קריבה כדגמרינן במס' תמורה (דף ה:) [מעשר העברה העברה מבכור ובבכור דרשינן הם קריבין ואין תמורתו קריבה] אלא ודאי מדקרב שלמים הקדש ראשון חשבינן ליה ולכך עושה תמורה כדין שלמים אחרים:
ממנו. מן הי' עצמו:

גמ'
קונטרין. למאות שמנה כל מאה ומאה ביחד:
למנין שלו הוא קדוש. מנין י' שהוא מונה שלאחר שמנה ט' מאות הוי הק' עשירית קודש:
למנין הבהמות. דלא אזלינן בתר מנין שלו אלא כשמנה ה' זוגות בהמות שהן י' בהמות הוי מיד מעשר בתר מנינו:
ולי' י' קא קרי ליה. האי קא קרי ליה לאו דוקא אלא כלומר אמאי מקולקלים הא אמרת דט' למנין בהמות הוי ט' וי' הוי עשירי דלא חיישינן למנין שלו וכיון דלא חיישינן אחד עשר שהוא קורא עשירי ועשירי שהוא קורא תשיעי אמאי מקולקלין ליהוי אחד עשר שלמים ועשירי מעשר:
היכא דנפק ממילא לא. אמרינן למנין בהמות קדוש אלא בתר מנין שלו נמי אזלינן:
מנאן למפרע. שהראשון שיצא קרא עשרה והב' תשעה והג' שמנה וכן כולם עד אחד העשר שבמנין שקרא אחד הוי קדוש:

32. ס, ב

ס,ב "קָרָא לַתְּשִׁיעִי "עֲשִׂירִי",
וְלָעֲשִׂירִי "תְּשִׁיעִי",
וְלָאַחַד עָשָׂר "עֲשִׂירִי" - שֶׁלָּשְׁתָּן מְקוּדָּשִׁין".

תָּנוּ רַבָּנָן:
"מִנַּיִן שֶׁאִם קָרָא לַתְּשִׁיעִי "עֲשִׂירִי",
וְלָעֲשִׂירִי "תְּשִׁיעִי",
וְלָאַחַד עָשָׂר "עֲשִׂירִי" - שֶׁשְּׁלָשְׁתָּן מְקוּדָּשִׁין?
תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן,
כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט - הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ" (ויקרא כז, לב).
יָכוֹל שֶׁאֲנִי מְרַבֶּה אַף שְׁמִינִי וּשְׁנֵים עָשָׂר?
אָמַרְתָּ: הוֹאִיל וְהוּא קָדוֹשׁ, וְטָעוּתוֹ מִתְקַדֶּשֶׁת,
מַה הוּא - אֵינוֹ מְקוּדָּשׁ אֶלָּא בְּסָמוּךְ,
אַף טָעוּתוֹ - אֵינָהּ מִתְקַדֶּשֶׁת אֶלָּא בְּסָמוּךְ".

וְהָתַנְיָא:
"מַה הוּא - מְיוּחָד,
אַף טָעוּתוֹ - מְיוּחֶדֶת"!

תָּאנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן:
הָא מַנִּי?
רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא.

דְּתַנְיָא:
"**רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן** אוֹמֵר:
לְעוֹלָם אֵין אַחַד עָשָׂר קָדוֹשׁ - עַד שֶׁיִּשְׁתּוֹק בַּתְּשִׁיעִי,
וְיִקְרָא לָעֲשִׂירִי "תְּשִׁיעִי",
וְלָאַחַד עָשָׂר "עֲשִׂירִי"".

סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה,
דְּאָמַר: טָעוּת מַעֲשֵׂר - תְּמוּרָה הָוֵי.
וְסָבַר לָהּ כַּאֲבוּהּ,
דְּאָמַר: אֵין מֵימֵר חוֹזֵר וּמֵימֵר.

רש"י

וכל מעשר בקר וצאן. משמע בין שקראו הוא עשירי בין שהיה עשירי למנין ולא קראו עשירי:
שמיני ושנים עשר. אם קראם עשירי:
מה הוא. העשירי גמור אינו מקודש אלא בסמוך לו שאין לך סמוך בו יותר מגופו:
אף טעותו. מה שהוא טעה וקרא עשירי אינו מקודש אא"כ שטעה באותו שסמוך למעשר גמור כגון תשיעי ואחד עשר שהן סמוכין לו זה מלפניו וזה מלאחריו:
מיוחד. שהעשירי אינו אלא אחד:
אף טעותו מיוחדת. שאם טעה בתשיעי ובאחד עשר לא היו שנים מקודשין אלא אחד מהם והיכי אמרת דכולהו מקודשים:
עד שישתוק בתשיעי. שאילו קראו עשירי לא ליהוי אחד עשר קדוש משום דשני טעיות של מעשר אחד אינן קדושים דטעותו מיוחדת כהוא עצמו:
וטעמא דרבי אלעזר הכי הוי משום דסבר לה כר' יהודה. דאמר במתני' טעות וכו' דקאמר וכי יש תמורה עושה תמורה ור"ש אבוה דר' אלעזר אמר בפ' ראשון דתמורה (דף ט.) דאין ממירין וחוזרין וממירין דלאחר שהמירו על הבהמה פעם אחת אינה תופסת עוד תמורה פעם אחרת והכא נמי אין שתי טעיות למעשר:

33. ס, ב

אָמַר רָבָא:
יָצְאוּ שְׁנַיִם בַּתְּשִׁיעִי: קְרָאָן "תְּשִׁיעִי" - עֲשִׂירִי וְחוּלִּין מְעוֹרָבִין זֶה בָּזֶה,
עֲשִׂירִי - מֵאֵלָיו קָדוֹשׁ,
תְּשִׁיעִי[374] - "תְּשִׁיעִי" קָא קָרֵי לֵיהּ.
קְרָאָן "עֲשִׂירִי" - עֲשִׂירִי וּתְשִׁיעִי מְעוֹרָבִין זֶה בָּזֶה.
מַאי טַעֲמָא?
"עֲשִׂירִי" קָא קָרֵי לְהוּ לְתַרְוַיְיהוּ.

יָצְאוּ שְׁנַיִם בָּעֲשִׂירִי: וּקְרָאָן "עֲשִׂירִי" - עֲשִׂירִי וְאַחַד עָשָׂר מְעוֹרָבִין זֶה בָּזֶה.
קְרָאָן "אַחַד עָשָׂר" - עֲשִׂירִי וְחוּלִּין מְעוֹרָבִין זֶה בָּזֶה.

הָא תּוּ - לָמָּה לִי?
הַיְינוּ הָךְ!

הָא קָא מַשְׁמַע לָן:
דְּכָל בְּבַת[375] אַחַת - תַּרְוַיְיהוּ קָא קָדְשִׁי,
וְאַף עַל גַּב דְּלֹא נָעֲקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ.

יָתֵיב **רַב כָּהֲנָא** וְקָאָמַר לֵיהּ לְהָא שְׁמַעֲתָא.
אָמַר לֵיהּ **רַב אַשִׁי לְרַב כָּהֲנָא**:
וַהֲלֹא לֹא נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ,
וּתְנַן:
"זֶה הַכְּלָל:
בָּל זְמַן שֶׁלֹּא נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ - אֵין אַחַד עָשָׂר מְקוּדָּשׁ"!

הָנֵי מִילֵּי בָּזֶה אַחַר זֶה,
אֲבָל בְּבַת אַחַת - תַּרְוַיְיהוּ קָא קָדְשִׁי.

"בְּזֶה אַחַר זֶה" - בְּהֶדְיָא קָתָנֵי לָהּ:
"קָרָא לַתְּשִׁיעִי "עֲשִׂירִי",
וְלָעֲשִׂירִי "עֲשִׂירִי",
וְלָאַחַד עָשָׂר "עֲשִׂירִי" - אֵין אַחַד עָשָׂר מְקוּדָּשׁ".
"זֶה הַכְּלָל" - לְאִיתּוּיֵי מַאי?
לָאו, לְאִיתּוּיֵי בְּבַת אַחַת!

לֹא,
לְאִיתּוּיֵי יָצָא עֲשִׂירִי וְלֹא דִּבֵּר,
דְּהָא לֹא נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ.

דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי,
הָא דְּתַנְיָא:
"יָצְאוּ שְׁנַיִם בַּעֲשִׂירִי, וְלֹא קָדַם אֶחָד מֵהֶן אֶת חֲבֵירוֹ, וּקְרָאָן "עֲשִׂירִי" - עֲשִׂירִי וְאַחַד עָשָׂר מְעוֹרָבִין זֶה בָּזֶה",
וַהֲלֹא לֹא נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ!
אֶלָּא לָאו, מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן: כָּל בְּבַת אַחַת - תַּרְוַיְיהוּ קָא קָדְשִׁי.

אִי מִשּׁוּם הָא - לָא אִירְיָא,
הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן:
דְּקָדֵים חַד מִינַּיְיהוּ וְאַפֵּיק לְרֵישֵׁיהּ, וְקָרְיֵיהּ "אַחַד עָשָׂר",
וַהֲדַר אִיעֲרוֹב וּנְפוֹק בַּהֲדֵי, וְקָרֵינְהוּ "עֲשִׂירִי",
דְּהָא נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ.

וְהָא "לֹא קָדַם" קָתָנֵי!

רש"י

בתשיעי. כשהיה תשיעי ראוי לצאת:
עשירי וחולין. דאחד מהן הוי תשיעי ואחד מעשר אע"ג דקראו תשיעי:
מעורבין. ואין נאכלין אלא במומן והגוזז והעובד אחד מהן אינו סופג את הארבעים דשמא חולין הוא:
עשירי ואחד עשר מעורבין. כלומר מעשר גמור ואחד עשר קדוש הויין מעורבין ביחד ומשום דאחד עשר שהוא קדוש קרב שלמים לכך יקרבו שניהם ויאכלו כחומר קודש שבהן דטעונין שתי מתנות והרמת חזה ושוק כמו שלמים:
הא תו למה לי. כיון דאשמעינן דיצאו שניהם בתשיעי וקראן עשירי ממילא ידענא דכי ההיא דינא איכא ביצאו שניהם בעשירי:
בב"א. דקרא שם עשירי לעשירי ולאחד עשר בב"א אע"ג דלא נעקרה דהא לעשירי נמי קרא עשירי:
לאיתויי יצא עשירי ולא דבר. דלא חשיבא עקירה בהך שתיקה אא"כ עקרו בפירוש וקראו תשיעי:
דאי לא תימא הכי. דבב"א קדוש ולרב אשי דקפריך לרב כהנא והלא לא נעקר וכו' לא הוה שמיע ליה מה דתריצנא לעיל הא קמ"ל דבב"א כו':
הכא במאי עסקינן. דקתני עשירי ואחד עשר מעורבין דחשבינן ליה לאחד עשר מקודש אע"ג דקרא לעשירי עשירי כגון דקדים כו':
וקרייה אחד עשר. דהשתא נעקר שם עשירי ממנו שלא קראו עשירי אלא אחד עשר ולהכי אע"ג דהדר קרא אתרוייהו עשירי קדוש האחד עשר אבל היכא דמתחלה קרינהו עשירי אע"ג דבבת אחת לא הוי אחד עשר קדוש ולהכי מוקמינן כגון דקרייה אחד עשר דאי קרייה תשיעי לא איצטריך למיתני דהא ודאי עקירה הוי אבל באחד עשר פליג רבי ואמר דלא הוי עקירה כדלקמן ואיצטריך לאשמועינן דהוי עקירה:

---

[374] שיטה מקובצת. גירסת וילנא: לתשיעי

[375] הגהות הב"ח ושיטה מקובצת. גירסת וילנא: בַּת

מַאי "לֹא קָדַם"?
דַּהֲדַר אִיעֲרוּב.

וּכְמַאן?
לֹא כְּרַבִּי,
דְּאִי רַבִּי - הָאָמַר: "אַחַד עָשָׂר" לָא הָוֵי עֲקִירָה!

אֶפִילּוּ תֵּימָא: רַבִּי,
כִּי אָמַר רַבִּי - הַיְינוּ דְּאִית לֵיהּ בְּהֶמּוֹת טוּבָא,
דְּאָמְרִינַן: חַד עִישּׂוּרָא קָאָמַר,
הָכָא - דְּלֵית לֵיהּ בְּהֶמּוֹת טְפֵי.

מַאי רַבִּי?

דְּתַנְיָא:
"קָרָא לָעֲשִׂירִי "אַחַד עָשָׂר",
וְלָאַחַד עָשָׂר "עֲשִׂירִי" - אֵין אַחַד עָשָׂר קָדוֹשׁ,
דִּבְרֵי **רַבִּי**.
רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
אַחַד עָשָׂר קָדוֹשׁ.

בְּלָל אָמַר **רַבִּי**:
בָּל זְמַן שֶׁלֹּא נֶעֱקַר שֵׁם עֲשִׂירִי הֵימֶנּוּ - אֵין אַחַד עָשָׂר קָדוֹשׁ".

וְהָלֹא נֶעֱקַר[376]!

אָמַר **רָבָא**:
הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן:
כְּגוֹן דְּאִית לֵיהּ בְּהֶמּוֹת טוּבָא,
דְּאָמְרִינַן: חַד עִישּׂוּרָא קָאָמַר.

רש"י

וכמאן. מתרצינן דמה שקורא אחד עשר חשיבא עקירה:
דאית ליה בהמות טובא. לעשר דהשתא כי מנה עשרה ראשונים וקרא העשירי אחד עשר איכא למימר דבהכי לא נעקר שם עשירי ממנו דמאי אחד עשר דקאמר חד עישורא קאמר כלו' זה עישור ראשון:
אבל היכא דל"ל בהמות יותר. מאחד עשר או י"ב או י"ג או י"ד או ט"ו ליכא למימר הכי שאין מנהגו של עולם לומר זה עישור אחד אלא אם כן יודע שיהו לו עישוריות הרבה הלכך אמרינן דאחד עשר ממש קאמר ועקר שם עשירי ממנו:

[376] שיטה מקובצת

34. ס, ב – סא, א

"יָצְאוּ שְׁנַיִם בַּעֲשִׂירִי" -
תָּנָא חֲדָא: "יִרְעוּ",
וְתָנָא חֲדָא: "יַקְרִיבוּ",
וְתַנְיָא אִידָךְ: "יָמוּתוּ"!

לָא קַשְׁיָא:
הָא דְּתָנָא: "יִרְעוּ" - רַבָּנַן הִיא,
דְּאָמְרִי: אֵין מְבִיאִין קָדָשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל.
סא,א וְהָא דְּתָנֵי: "יַקְרִיבוּ" - רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא,
דְּאָמַר: מְבִיאִין קָדָשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל.
וְהָא דְּתָנֵי: "יָמוּתוּ" - רַבִּי יְהוּדָה הִיא,
דְּאָמַר: טָעוּת מַעֲשֵׂר - תְּמוּרָה הָוְיָא,
קָסָבַר רַבִּי יְהוּדָה: תְּמוּרַת מַעֲשֵׂר - מֵתָה.

וְקָסָבַר רַבִּי יְהוּדָה: תְּמוּרַת מַעֲשֵׂר - מֵתָה?!
וְהָתְנַן:
"אָמְרוּ מִשּׁוּם **רַבִּי מֵאִיר**:
אִילּוּ הָיָה תְּמוּרָה - לֹא הָיָה קָרֵב".
מִכְּלָל: דְּרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: קָרֵב!

וְכִי תֵּימָא: רַבִּי מֵאִיר, לְמַאי דְּסָבִירָא לֵיהּ קָאָמַר,
וְהָתַנְיָא:
"אֵין בֵּין אַחַד עָשָׂר לְקָרְבַּן שְׁלָמִים,
אֶלָּא שֶׁזֶּה - עוֹשֶׂה קְדוּשָּׁה לִיקָּרֵב,
וְזֶה - אֵין עוֹשֶׂה קְדוּשָּׁה לִיקָּרֵב,
דִּבְרֵי **רַבִּי יְהוּדָה**".
קָדוֹשׁ לִיקָּרֵב - הוּא דְּלָא עָבִיד,
הָא אִיהוּ גּוּפֵיהּ - קָרֵיב!

וְעוֹד, דְּתַנְיָא:
"'אִם מִן הַבָּקָר'[377] (ויקרא ג, א) - לְרַבּוֹת אַחַד עָשָׂר לִשְׁלָמִים.
יָבוֹל שֶׁאֲנִי מְרַבֶּה אַף הַתְּשִׁיעִי?
אָמַרְתָּ: וְכִי הֶקְדֵּשׁ, לְפָנָיו מְקַדֵּשׁ אוֹ לְאַחֲרָיו מְקַדֵּשׁ?
הֲוֵי אוֹמֵר: לְאַחֲרָיו מְקַדֵּשׁ".
סְתָם סִיפְרָא מַנִּי?
רַבִּי יְהוּדָה,
וְקָתָנֵי: "'מִן הַבָּקָר' - לְרַבּוֹת אַחַד עָשָׂר לִשְׁלָמִים"!

אֶלָּא תִּרְגְּמָהּ **רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי** אַבָּא קַמֵּיהּ דְּ**רַבִּי יוֹחָנָן**:
בְּמַעֲשֵׂר בַּזְּמַן הַזֶּה עָסְקִינַן, וּמִשּׁוּם תַּקָּלָה.

אִי הָכִי,
מַאי אִירְיָא תְּרֵי?
אֲפִילּוּ חַד נַמִי!

'לֹא מִיבָּעְיָא' קָאָמַר,
לָא מִיבָּעְיָא חַד, דְּלֵית לֵיהּ פְּסֵידָא,
אֲבָל תְּרֵי - כֵּיוָן דִּנְפִישִׁי פְּסֵידָא, לִישְׁהִינְהוּ עַד דְּנִיפּוֹל בְּהוּ מוּמָא וְלִיכְלִינְהוּ,
קָא מַשְׁמַע לָן.

רש"י

יצאו שנים בעשירי. היינו כגון אמר מר ואשמעתא דרבא קמהדר דקאמר לעיל יצאו שנים בעשירי קראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה והשתא קא פריש תנא חדא דהנהו שנים שמעורבין ירעו עד שיסתאבו ותניא אידך כו':
אין מביאין קדשים לבית הפסול. שאילו היו קריבים צריך לאוכלן כחומר שבהם דצריך להרים מהם חזה ושוק וליתן לכהנים ומתוך שהכהנים מועטין הן אין נאכל אלא לכהנים שמא לא יהו מצוין אוכלין לאותן חזה ושוק ויפסלו בלינה לאחר שני ימים ולילה אחד והשתא מביא אחד מהם שהוא מעשר לבית הפסול דהא מעשר ודאי אינו צריך הרמת חזה ושוק לכהנים אלא הכל נאכל לכל אדם ומצויין לו אוכלין הרבה ולא ליתי לעולם לידי פסול לינה. במס' זבחים פ' כל הזבחים שנתערבו (דף עה:) גמרי' פלוגתא דר"ש ורבנן דתנן אשם שנתערב בשלמים ר"ש אומר שניהם ישחטו בצפון ויאכל כחמור שבהן אמרו לו אין מביאים קדשים לבית הפסול:
תמורה הויא. ותמורת מעשר אינה קריבה אלא מתה:
למאי דס"ל. דה"ק לדידי דס"ל דתמורת מעשר אינה קריבה לאו תמורה היא דאילו היה תמורה לא היה קרב:
אין בין אחד עשר. שקראו מעשר לשלמים דעלמא אלא שזה עושה תמורתו ליקרב שהשלמים עושים תמורה ותמורתן קריבה אבל אחד עשר אין עושה תמורה ליקרב דסבר ר' יהודה דטעות מעשר הויא תמורה ואין תמורה עושה תמורה והאי ליקרב בתרא לא נקט אלא משום דיוקא הא איהו גופיה קרב שלמים:
דתניא אם מן הבקר. אם זבח שלמים קרבנו מן הבקר וגו':
לפניו קדוש. שהוא עצמו קדוש מסתברא דאינו עושה תמורה אלא לאחר שהוא קדוש:
תרגמה. להא דקתני ימותו:
בזמן הזה. דלא ס"ל הא דרב הונא דאמר בריש פירקין דהאידנא לא נהוג מעשר גזירה משום לקוח ויתום ולהכי אין מניחין אותו לרעות עד שיפול בו מום דדלמא אדהכי והכי אתי בהו לידי תקלה לידי גיזה ועבודה או אתי לשוחטן בלא מום הלכך כונסן לכיפה וימותו שם מאליהם:
מאי איריא תרי. כי יצאו שנים בעשירי וקראן עשירי:

[377] וְאִם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ אִם מִן הַבָּקָר הוּא מַקְרִיב אִם זָכָר אִם נְקֵבָה תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ לִפְנֵי ה'

35. סא, א

אִיתְּמַר:
הָאוֹמֵר לִשְׁלוּחוֹ: "צֵא וַעֲשֵׂה עָלַי",
רַב פַּפִּי מַשְׁמִיהּ דְּרָבָא אָמַר:
קָרָא לַתְּשִׁיעִי "עֲשִׂירִי" - קָדוֹשׁ,
וְלָאַחַד עָשָׂר "עֲשִׂירִי" - אֵינוֹ קָדוֹשׁ.
וְ**רַב פַּפָּא** אָמַר:
אֲפִילּוּ קָרָא לַתְּשִׁיעִי "עֲשִׂירִי" - אֵינוֹ קָדוֹשׁ,
דְּאָמַר לֵיהּ: לְתַקּוּנֵי שְׁדַרְתִּיךְ, וְלֹא לְעַוּוּתֵי.

וּמַאי שְׁנָא מֵהָא דְּתָנַן:
"הָאוֹמֵר לִשְׁלוּחוֹ: "צֵא וּתְרוֹם" - תּוֹרֵם בְּדַעַת בַּעַל הַבַּיִת.
אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת - תּוֹרֵם בְּבֵינוֹנִית, אֶחָד מֵחֲמִשִּׁים.
פִּיחַת עֲשָׂרָה,
אוֹ הוֹסִיף עֲשָׂרָה - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה"?

אָמְרִי:
הָתָם - כֵּיוָן דְּאִיכָּא דְּתָרֵים בְּעַיִן יָפָה, וְאִיכָּא דְּתָרֵים בְּעַיִן רָעָה,
אָמַר: לְהָכִי אֲמַדְתִּיךְ,
הָכָא - טָעוּתָא הִיא,
אָמַר: לֹא אִיבָּעֵי לָךְ לְמִיטְעֵי.

הדרן עלך מעשר בהמה

רש"י

קרא לתשיעי עשירי קדוש. דלא מפסיד ליה כלל ואוכלו במומו:
אינו קדוש. דכיון דשלמים הוא מפסידו חזה ושוק דמטי לחלק כהנים ומצי א"ל להפסידני לא שויתיך שליח:
ולא לעוותי. והיינו עיות שצריך לו להמתין עד שתומם ועוד שאסור לגזזה ולעבוד בה:
פיחת עשרה. שתרם אחת מארבעים בעין יפה:
להכי אמדתיך. שאמדתי בדעתי שכך היה רצונך לתרום כמה שתרמתי:
לא איבעיא לך למיטעי. הלכך לא כלום הוא אותו טעות: